

Tendence vývoje obrany

Generálmajor Jan Knotek

Článek je teoretickou studií vlivu nových podmínek operací (boje) na celkové pojetí obrany, na její místo a význam v soudobém vojenském umění. Zabývá se hlavně otázkami vlivu raketových zbraní na další vývoj způsobů obrany v operačním a taktickém měřítku.

V historii vojenského umění můžeme sledovat, jak převažující útočný nebo obranný charakter nové bojové techniky měl rozhodující vliv na jeho vývoj. Je ku příkladu dostatečně známý vliv kulometu na pozičnost první světové války a naopak vliv tanku a letadla na manévrový charakter druhé světové války.

Zkušenosti poslední války i řady tzv. malých válek v období od roku 1945 nás však zároveň poučují o tom, že ani technika a její vlastnosti nejsou rozhodující a všemožnou a že jejich vlivy musí být vždy uvažovány v souvislosti s morálkou lidí, kteří ji obsluhují.

Je ku příkladu velmi markantní a poučný rozdíl mezi vývojem obrany na straně sovětské anebo fašistické armády v poslední válce. Zatím co fašistická armáda v prvním období války nedokázala při převaze sil a prostředků zdat Sovětskou obranu a nakonec se v ní její útok udusil, dokázala Sovětská armáda v podstatě téměř týmiž prostředky, ale kvalitativně rozdílnou morálkou v dalším průběhu války, že při operačním a taktickém mistrovství přestala prakticky existovat obrana, kterou by sovětská vojska nezdolala.

Celý tento komplex bohatých zkušeností Sovětské armády musíme mít stále na paměti, chceme-li správně určit možný další vývoj jednotlivých druhů boje v podmínkách masového použití nových prostředků, zejména raketových zbraní.

Každá kvalitativně nová bojová technika se vlivem dialektické jednoty jednotlivých oblastí vojenského umění projeví nejen ve všech jeho oblastech, ale současně ovlivní i v různé míře jednotlivé druhy boje.

Předmětem článku je studium vlivu raketových zbraní na pojetí a způsoby obrany.

K celkovému pojetí obrany

Atomové zbraně, ihned po svém zavedení, průkazně odhalily důsledky předstihu útočných prostředků nad obrannými, který se projevil určitým zpožděním vývoje obrany za novými požadavky a prokázaly neudržitelnost pozičního, lineárního a do značné míry šablonovitého systému obrany.

Vojenské umění se začalo otázkami obrany zabývat. Nemůžeme tvrdit, že všechny problémy vyvolané v obraně atomovými zbraněmi, byly uspokojivě dořešeny. A do tohoto období, které v podstatě trvalo do dneška, přichází zcela nové vlivy raketových zbraní, u kterých je nutné předpokládat rychlý další vývoj. Podstata tkví v kvalitativně novém charakteru raketových zbraní, vzniklých spojením vlastností raket a nukleárních náplní. Vlastnosti těchto nových zbraní, které jednotlivě i v souhrnu mají vysoce aktivní charakter, nám vlastně všechny ty dosavadní obtíže a nedostatky obrany nejen násobí, ale namnoze, zejména pro nedalekou perspektivu, ukazují ve zcela novém světle.

Socialistická i buržoazní vojenská věda se v podstatě shodují v tom, že hlavním druhem boje je útok a že obrana je druh boje, kterým nelze dosáhnout vítězství. Je

tedy obrana ve všech soudobých armádách považována za nutné zlo a druh boje, který může být okolnostmi vynucen. Protože nemůže být rozhodnutí, nemůže být trvalého, ale jen dočasněho charakteru, zejména v podmínkách stále narůstající rozhodnosti cílů operací (boje).

Přitom však žádná vojenská věda nemůže obranu, jako druh boje, likvidovat nebo ignorovat. Čím nabývá soudobý boj dynamičtějšího charakteru a přináší rychlejší změny situací a poměru sil na bojišti, tím je důležitější, aby vojska dovedla rychle a efektivně přecházet od jednoho druhu bojové činnosti k druhému a vytvářet si podmínky ke konečnému vítězství.

Na vývoj našeho vojenského umění má mimo jiné vliv i vývoj taktiky nepřítel.

Vývoj bojové techniky v celosvětovém měřítku je tak rychlý a úspěšný, že i při bezesporu a značné převaze sovětské bojové techniky, zejména raketových zbraní, musíme i u nepřítel počítat s novými, značně účinnými bojovými prostředky. Dále musíme správně vidět, v které oblasti vojenského umění je současný vliv nových bojových prostředků nejdůležitější a rozhodující. V současné době kupř. sovětské mezikontinentální balistické rakety a rakety dalekého dosahu dávají celému táboru socialismu obrovskou převahu v palebné síle nad nepřitelem; o tom dnes nepochybuje nikdo už ani na západě. To však neznamená, že se nepříteli nemůže podařit v operačním měřítku dosáhnout vlastními prostředky místní převahy a že nemůže na určitém směru nebo v určitém prostoru vnutit, třeba dočasně, našim jednotkám boj v podmínkách pro ně nevýhodných. Musíme se vystříhat mechanického přenášení správných závěrů ze strategie do operačního umění a taktiky, kde jejich platnost může být omezena. I v dnešních podmínkách a možná právě v nich by bylo nerozumné, nedialektické a nebezpečné, podceňovat možnosti a sílu nepřítel. Stačí poukázat na to, že dnešní americká polní armáda v NSR má ve svém bojovém složení kolem 100 odpalovacích zařízení pro atomové náboje.

Socialistické vojenské umění proto nepřehlíží žádný druh bojové činnosti a v současných podmínkách za jeden z charakteristických rysů soudobého boje považuje dovedné a rychlé střídání jednotlivých druhů bojové činnosti, zejména v taktickém měřítku.

Uvažujeme-li o důsledcích vlivu raketových zbraní na jednotlivé druhy boje, zejména v perspektivě, dojdeme k závěru,

že si pravděpodobně postupně vynutí podstatnější změny v obraně než v útoku. To je zcela logický důsledek převažujícího útočného charakteru raketových zbraní, ve spojení s dosavadními druhy bojové techniky, zejména tanky, letectvem a výsady, s kterými nepřítel počítá.

Zdá se, že si raketové zbraně postupně vynutí nejen nové pojetí obrany, ale i nový její systém.

Pokusím se to zdůvodnit.

Zavedením raketových zbraní nabývá rozhodujícího významu a dostává nový charakter palebná síla. Zatím je to plně uplatněno v oblasti strategie a to vlivem mezikontinentálních a dálkových balistických raket. Tyto nové rysy palebné síly a její možnosti budou v důsledku dalšího rozvoje raketové i ostatní techniky postupně víc a víc pronikat do operačního umění i taktiky. Musíme předpokládat další, rychlý vývoj raketových zbraní operačně taktického významu, kterým budou zdokonaleny zejména dostřel, přesnost zásahu a doba potřebná k dosažení pohotovosti k palbě.

Zdokonalené vlastnosti raketových zbraní operačně taktického významu podstatně změní i systém palebné podpory vojsk.

Dosavadní systém palebné podpory vojsk v obraně a tím i celý její systém se vyvíjel v přímé závislosti zejména na vlastnostech tanků a dělostřelectva. Výsledkem závislosti obrany na vlivech dělostřelectva jsou i dosavadní vzdálenosti jednotlivých pásem obrany, volených tak, aby útočník byl vždy nucen přemisťovat svou základnu palebné síly — dělostřelectvo. Narůstající účinky dělostřeleckých granátů si postupně vynucovaly hlubší zapouštění obrany do země. Tím se zvětšoval rozsah prací a časová náročnost obrany. Výsledkem vlivu tanků na systém obrany je její protitankovost a hloubka. Atomové zbraně, jejichž hlavním prostředkem dopravy na cíl bylo letectvo, si vynutily větší rozptýlenost prostředků obrany do šířky i do hloubky, znásobily náročnost obrany na její úpravy v celé její hloubce.

Vcelku však v systému obrany a jejím pojetí nedošlo k takovým kvalitativním změnám, které by odpovídaly změnám ve vlastnostech techniky. Obrana byla atomovým zbraním jen více méně úspěšně působena.

Obrana byla vlastně jen zbavena lineárnosti a šablonovitosti. Snaha ztížit nepříteli volbu cílů pro atomové údery a donutit ho k jejich neefektivnímu použití vedla nakonec k často problematickému tzv. proti-

atomovému manévru a k přenášení úsilí obrany v operačně taktickém měřítku na první nebo druhé pásmo obrany.

Všechny tyto v podstatě správné snahy vedly vždy k zostřování rozporů v obraně, zejména rozporů mezi časem, který byl k dispozici, a délkou doby potřebné k vybudování požadovaného systému obrany; tento rozpor se nepodařilo vyrovnat ani mechanizací obranných prací. Protiatomový manévr se dostával často do rozporu s požadavkem nejsilnější obranné sestavy, odpovídající zámyslu obrany, protože při všech těchto změnách terén zůstával neměnný. Přitom za všech okolností si narůstající nasycenost vojsk nepříteli tanky vynucovala, aby protitanková obrana, rovněž silně ovlivněná terénem, se stala základem a kostrou obrany za všech okolností.

V podstatě se nám nepodařilo a ani nemohlo podařit tyto rozpory v obraně vyřešit. Příčina všech potíží tkví v tom, že obrana jako druh boje, jejíž dosavadní systém byl vytvořen v podstatě vlivy konvenčních prostředků, čím dále tím méně odpovídá vlastnostem nové bojové techniky a novému charakteru boje.

Proto také postupně, jak budou raketové zbraně nahrazovat dosavadní bojové prostředky (zejména dělostřelectvo a letectvo) u nepříteli i u nás, bude stávající pojetí obrany a její systém ztrácet své odůvodnění.

Už v posledních letech vlivem vlastností atomových zbraní jsme mohli sledovat markantní růst požadavků aktivnosti a manévrovosti obrany, které jsou vlastně jediným prostředkem, jak přivést obranu v soulad s vlastnostmi nových bojových prostředků.

Tento proces změn v systému obrany neprobíhá jen v socialistické vojenské vědě. Stejně intenzivně probíhá i v buržoazní vojenské vědě, kde jak známe vedl kupř. v armádě USA k známé „manévrové obraně“. Proces dále pokračuje a kupříkladu v západoněmeckém bundeswehru se intenzivně studuje nová varianta tzv. „pružné obrany“.

Smysl všech těchto změn a snah je stejný. Zkvalitňující se vlastnosti bojových prostředků a zejména raketové zbraně, které se postupně stanou hlavním prostředkem dopravy atomových nábojů na cíl, od-suzují k porážce jakýkoli projev pasivity a nehybnosti v boji. Nové prostředky jsou nejdůležitější právě proti pevným a trpným cílům.

Požadavek pohybu a aktivnosti se tak stává velmi naléhavým ve všech druzích

boje, navzájem je k sobě přibližuje a postupně bude stírat mezi nimi rozdíly. Stále výraznějším základem každého boje se stává aktivní činnost. Ostatní druhy boje se postupně stanou ve větší nebo menší míře jen výrazem větší nebo menší aktivity boje, jeho většího nebo menšího úspěchu nebo neúspěchu.

Pojetí obrany v nových podmínkách

Všechny naše řady považovaly vždy a považují útok za hlavní druh boje. O obraně jsme ale dosud předpokládali, že co do rozsahu a účasti vojsk v ní, může být obrana rovnocenná útoku. Předpokládali jsme možnost strategické obrany s obrannými formami boje, mluvili jsme o obranné operaci frontů a armád. Přitom jsme předpokládali, že kupříkladu ve frontové obranné operaci ponese bojová činnost celé operační sestavy obranný charakter a proto jsme pro obrannou operaci v kterémkoli měřítku předpokládali zvláštní obrannou sestavu vojsk, která se podstatně lišila od sestavy útočné.

Přitom jsme v teoretických úvahách a v zámyslech nejrůznějších cvičení i operačních zpravidla předpokládali, že pro jednu stranu je charakteristický útok a pro druhou stranu obrana.

Je tedy základní otázkou, zda toto pojetí obrany, jako zvláštního druhu boje, bude platit pro celý rozsah vojenského umění, i v nových podmínkách.

Domnívám se, že ne a že do pojetí obrany v nových podmínkách je třeba vnést některé korektury a že obraně, jako zvláštnímu druhu boje, je třeba vymezit nové místo v ozbrojeném zápasu jako celku i v jednotlivých jeho formách.

Musíme především vycházet ze závěrů, ku kterým došlo vojenské umění při stanovení obecných rysů ozbrojeného zápasu jako celku i jeho jednotlivých forem.

Jedním z takových podstatných závěrů je ten, že rysy případného příštího zápasu budou ovlivněny především rozhodností jeho cílů. Třídní podstata ozbrojeného zápasu, jeho rozsah, obrovská náročnost na morálku, ekonomiku, zálohy živé síly a materiálu všeho druhu povede bezesporu obě válčící strany ke snaze rozhodnout ozbrojený zápas ve svůj prospěch v době co nejkratší. I když západní teorii bleskové války považujeme právem za extrém, musíme předpokládat, že možnosti a vlastnosti nových bojových prostředků vedou ke zkracování doby tažení na jednotlivých válčících a

tím i ke zkracování doby potřebné k jednotlivým operacím.

Vzhledem k rozhodnosti cílů ozbrojeného zápasu, nebylo by reálné očekávat, že ozbrojená sražení na počátku války — tedy první operace — budou zahájeny v podmínkách obrany na jedné a útoku na straně druhé. O tom v soudobých podmínkách nelze uvažovat. Naopak je nutné očekávat vysokou aktivní činnost pozemních sil obou stran od samého začátku. Teprve důsledkem převahy a iniciativy jedné nebo druhé strany bude vynucený přechod některé z nich k obraně nebo jiné formě boje na tom kterém směru.

Tyto operace budou probíhat velmi dynamicky na širokých a nesouvislých frontách. O jejich výsledku se bude rozhodovat především v hloubce území a pak na jednotlivých směrech, které mohou být od sebe značně vzdáleny a izolovány a na kterých boj může probíhat nejen v různých podmínkách, ale i v různé hloubce. Za takových podmínek těžko lze hovořit o nějaké linii fronty v dosavadním pojetí a v měřítku větším než operačně taktickém.

Kupříkladu front bude mít v prvním sledu několik armád a každá z nich povede boj nejméně na dvou směrech. Pásmo činnosti fronty bude několik set kilometrů široké. Při dynamickém charakteru boje bude vývoj situace na jednotlivých směrech velmi rozdílný.

Došlo-li by k tomu, že by front v důsledku vývinu situace dostal obranný úkol, nelze mluvit o nějaké obranné operaci fronty v dosavadním pojetí. Vezmeme-li přitom v úvahu nový charakter palebné síly a ty možnosti, které mají raketové zbraně pokud jde o její rychlý přenos na různé směry a do různých prostorů válčiště, dospějeme k závěru, že v rámci fronty nelze mluvit o obraně jako o zvláštním druhu boje, který by byl charakteristickým pro celou operační sestavu.

To ovšem neznamená, že front nemůže dostat obranný úkol. Za určitých podmínek to nemusí být ani zvláštností. Ale způsob plnění tohoto úkolu se v žádném případě nebude podobat dosavadní obranné operaci fronty. Bojová činnost vojsk na jednotlivých směrech bude ve stejné době velmi rozdílná.

Proto se domnívám, že v soudobých podmínkách v operačním měřítku nemůžeme mluvit o obraně jako o zvláštním druhu boje, charakteristickém pro celou operační sestavu fronty. Front bude jakýkoli operační úkol řešit v pásmu své činnosti kombinací útočných a obranných operací (bojů)

na jednotlivých směrech. Aktivnost činnosti vojsk na jednotlivých směrech bude pak závislá na výsledcích boje o nadvládu v palebné síle a na jejich účincích na daném směru.

O obraně, jako o zvláštním druhu boje celé operační (bojové) sestavy, můžeme mluvit maximálně v operačně taktickém měřítku a hlavně v taktickém měřítku. Ale i obrana v tomto měřítku dostane zcela novou náplň a charakter.

Až dosud jsme kupříkladu vycházeli z toho, že je podstatný rozdíl mezi obranou budovanou v dotyku s nepřitelem a obranou budovanou mimo dotyk s nepřitelem v hloubce. I když tyto způsoby obrany nelze v operačně taktickém měřítku vyloučit ani v soudobých podmínkách, je třeba vzít v úvahu změněné podmínky budování obrany v hloubce. Raketové zbraně svými vlastnostmi (a zejména tím, že postupně do hloubky nepřátelského území budou používány prostorově účinnější náboje) do určité míry stírají rozdíl mezi podmínkami budování obrany, zejména vezmeme-li v úvahu možnost regulovat i dobu zamoření určených prostorů prováděním výbuchu v různé výšce. Přitom už samotný fakt vzrůstajícího tempa útoku a hloubek úkolů ukazuje na to, že čas k budování obrany i v hloubce se podstatně zkracuje. Každý útočník bude vždy a všemi prostředky zbavovat nepřítele možnosti v hloubce budovat a zaujímat předem obranu. Raketové zbraně pro to vytvářejí velmi výhodné podmínky.

Proto pro další vývoj obrany můžeme právem předpokládat, že obrana v podmínkách masového použití raketových zbraní bude mít převážně charakter obrany spěšně zaujaté a že proto také normálním způsobem zdolávání obrany bude útok z chodu. Útok se zaujetím výchozího prostoru může být jen výjimkou a v žádném případě neponeše ten charakter průlomových operací, jak je známe z poslední války.

Tolik k otázce celkového pojetí obrany a k jejímu místu v operačním umění.

Nás ovšem hlavně zajímá vývoj obrany v měřítku operačně taktickém a taktickém.

Obrana v operačně taktickém měřítku

Došli jsme k závěru, že obrana jako zvláštní druh boje bude mít místo jen v operačně taktickém a taktickém měřítku, tedy asi do vševojskové armády včetně.

Vlivem raketových zbraní nemůže ale

zůstat beze změn ani obrana v operačně taktickém měřítku.

Už v podmínkách použití atomových zbraní jsme došli k požadavku, aby obrana byla jen dočasným a vynuceným druhem boje. Proto bylo správně požadováno, aby každá obrana měla možnost vytvářet výhodné podmínky k rychlému přechodu vojsk do útoku.

Všechny tyto požadavky zůstávají i nadále v plné platnosti a raketové zbraně jejich naléhavost ještě více zdůrazňují.

Atomové zbraně vnesly do obrany možnost ničit nebo aspoň podstatně oslabit nepřátelská úderná uskupení ještě před zahájením jejich útoku. Tuto možnost budou raketové zbraně, jako hlavní prostředek dopravy atomových nábojů na cíl, postupně stupňovat.

Proto postupně, jak raketové zbraně budou nabývat i v operačně taktickém měřítku převahu nad konvenčními zbraněmi, bude se stávat požadavek znemožnit útok nepříteli hlavním článkem obranného úkolu a teprve na druhém místě bude úkol obrany „odrazit útok nepříteli“. V plnění tohoto úkolu přirozeně sehraji významnou roli i raketové prostředky operačního a strategického významu. Právě jejich narůstající účinnost do hloubky území nepříteli bude splnění tohoto úkolu dělat reálnějším než tomu bylo dosud.

Boj se povede na nesouvislých frontách a na směrech. Útočník nemůže mít na všech směrech stejnou převahu sil a raketové zbraně dovolují i obránci rychle soustředit palebnou sílu na nejohroženější směr.

Charakter obrany v operačně taktickém měřítku

Vycházíme z předpokladu, že obranný boj bude na jednotlivých směrech bojové činnosti vojsk důsledkem nevýhodného poměru v palebné síle, takže vojska byla přinucena dočasně přejít do obrany.

Úkolem obrany bude znemožnit nepříteli útok všemi prostředky; dojde-li k jeho zahájení, tento odrazit, nepřátelská uskupení maximálně oslabit a vytvořit si podmínky k opětovnému přechodu do útoku.

Na obranný boj v soudobých podmínkách je třeba se dívat jako na vynucenou kratší nebo delší přestávku v útoku, vyplněnou úporným bojem s nepřitelem, který je v převaze a úsilím o opětovné získání převahy v palebné síle a tím iniciativy.

Tento proces střídání jednotlivých dru-

hů bojové činnosti na jednotlivých směrech nebude ani v rámci vševojskové armády žádnou zvláštností, ale spíše pravidlem. Rozhodně bude častějším zjevem, než současný přechod celé operační sestavy armády do obrany, ačkoli ani ten nemůžeme vylučovat, zejména při případném zaujímání obrany v hloubce nebo na pasivních směrech.

Nebýlo by dost reálné počítat s tím, že ta část sil armády, která byla přinucena nepřitelem k obraně, bude vždy schopna vzhledem k předpokládaným ztrátám vybojovat si opět iniciativu jen svými prostředky. Zpravidla k tomu bude nezbytný soustředěný zásah prostředků armády nebo úspěšný vývoj situace na ostatních směrech, který umožní případný manévr palebnou a údernou silou ve prospěch tohoto směru.

Bude tedy k obraně docházet zpravidla pod přímým tlakem převahy nepřátelských sil nebo v důsledku úspěšných úderů jeho raketových zbraní a letectva, které provedl v rámci izolace bojiště a kterými byly vlastní síly na daném směru podstatně oslabeny.

Nemůžeme proto předpokládat, že v takových podmínkách, kdy v podstatě půjde o spěšné zaujímání obrany, budou mít vojska dost času na rozsáhlé budování systému obrany, jak o něm ještě často uvažujeme. Proto systém obrany musí především do maxima využít všech výhod terénu, rozptýlu sil a prostředků a nových vlastností palebné síly. Budování obrany bude nutné omezit v takových případech na nezbytné nutné minimum zákopů a úkrytů.

Už bylo uvedeno, že dosavadní vzdálenosti postavení a pásem obrany, stejně jako přenesení úsilí obrany na druhé pásmo bude postupně ztrácet v nových podmínkách mnoho ze svého významu. Pro raketové zbraně a letectvo nebudou tyto vzdálenosti závazné. Domnívám se proto, že v budoucnu budou tyto vzdálenosti velmi různé a budou diktovány především požadavky rozptýlení sil a prostředků před předpokládanými účinky atomových zbraní nepříteli a se zřetelem na vlastnosti terénu.

Myslím, že obrana v taktickém i operačně taktickém měřítku ztratí charakter souvislých a markantních pásem obrany a postavení. Zákopový systém ztratí nejen dosavadní lineárnost, ale i vzájemnou souvislost mezi jednotlivými uzly obrany.

Snaha maximálně omezit účinky nepřátelských atomových zbraní povede k tomu, že základem obrany se stanou rotní uzly obrany.

Dá se očekávat, že hloubka obrany na jednotlivých směrech bude narůstat jak z důvodů rozptýlení vojsk, tak z důvodů hloubky protitankové obrany. Hloubka obrany však pravděpodobně ztratí charakter ničím neodůvodněných, pravidelně od sebe vzdálených pásem obrany a postupně s převahou raketových zbraní nabude rázu jednotlivých uzlů obrany rozmístěných prostorově do hloubky k zajištění nepřetržitého odporu, orientovaného po směrech předpokládaných útoků nepřítele. Hloubka prostoru se bude řídit především požadavky rozptýlení, důležitostí směru, velikostí jednotky a vlastnostmi terénu. Mezery mezi jednotlivými uzly obrany budou zachovány a chráněny tak jako dosud.

Předpokládaný vývoj raketových zbraní operačně taktického dosahu nepřítele i vlastních, povede postupně ke změnám v obsahu pojmu úsilí obrany.

Úsilí obrany nebude vyjadřováno nasyceností obrany živou silou a prostředky, ale palebnou silou raketových zbraní. Raketové zbraně dávají možnost soustředěným úderem udělat nejsilnější místo obrany i z prostoru, který je živou silou a prostředky slabě obsazen, protože tyto prostředky v daném prostoru nemusí být. Úlohu ničení úderných uskupení nepřítele budou postupně na sebe přebírat raketové zbraně. K tomu ovšem musí systém obrany vytvářet podmínky.

Základem obrany i nadále zůstane obrana protitanková. Avšak základem organizace palby v obraně se postupně musí stát předvídané a připravené soustředěné úder raketových zbraní do prostorů, kde vlivem úpornosti obrany jednotek v dotyku dojde k nahuštění útočných sestav nepřítele a jejich prostorovému ohrazení. Musíme vycházet z toho, že před účinky nepřátelských atomových úderů budou vlastně nejbezpečnější jednotky v dotyku. Zámyslem vedení obranného boje pro případ, že se nepříteli podaří zahájit útok a vlomit se do naší obrany, musí být jako dosud — nedovolit nepříteli rozvinout síly do šířky a hloubky. To ovšem nedosáhneme jen úpornou obranou na místě. K tomu musí vydatně přispět aktivní činnost jednotek z hloubky, zejména na bocích vlonu.

Bylo proto podle mého názoru pochybné tvrzení, že v nových podmínkách obrany klesá význam protiztečí. Je třeba vidět, že postupně, jak budou raketové zbraně přebírat na sebe úkol ničit úderná uskupení nepřítele, že v téže míře se bude měnit i náplň úkolů protiztečí a protiúderů. Obsah úkolů protiztečí a protiúderů může být

podle konkrétní situace velmi různý. Tam, kde z jakýchkoli důvodů nebude možné ničit úderné uskupení nepřítele palebnou silou, tam budou mít zejména protiúderové dosavadní úkoly a tam význam protiztečí menších jednotek může být pochybný. Tam, kde může být úderné uskupení nepřítele ničeno hlavně palebnou silou, tam směle protizteče zejména tankových jednotek mohou významně přispět k prostorovému omezení vlonu a k vytvoření výhodných podmínek pro provedení soustředěného úderu raketových zbraní. Po provedení úderu bude hlavním úkolem protiztečí využít jeho účinku nejen k obnovení původní obrany, ale k útočné akci třeba dílčího významu do sestavy nepřítele.

Proto i obrana v operačně taktickém měřítku bude v nových podmínkách velmi často směsí obranných a útočných akcí různých rozměrů, podle konkrétních podmínek na jednotlivých směrech.

Aktivnost a manévrovost obrany

Praktické projevy aktivity a manévrovosti obrany a jejich sladení s požadavkem úpornosti obrany jsou vlastně jejím nejsložitějším problémem. Bylo by omylem se domnívat, že soudobá obrana nemusí být úporná, zejména v taktickém měřítku a v protitankovém směru.

Jednotlivé požadavky na obranu jako celek nemohou být ve stejné míře uplatňovány v pluku jako v armádě. Každý z požadavků na obranu má totiž svoje těžiště na jiném velitelském stupni. Tak jako nemohu chtít od vševojskové armády v dnešních podmínkách poziční obranu na místě, tak nemohu chtít od rotý nebo praporu široký manévr v obraně.

Obrana rotý, praporu, pluku musí být v první řadě úporná, protože právě úpornost obrany provosledových jednotek vytváří podmínky k vysoké aktivitě a manévrovosti obrany v rámci svazku a armády.

Tím se dostáváme k další základní otázce, zda i v dalším vývoji obrany zůstane oprávněná dosavadní zásada, že v obraně budeme udržovat většinu sil a prostředků v zálohách a druhých sledech, zatím co první sledy budou slabší. Jedná se tedy o otázku operační (bojové) sestavy vojsk v obraně.

Myslím, že tato zásada je i v dalším vývoji obrany zcela zdůvodněná a že právě ona vytváří podmínky k aktivitě a manévrovosti obrany. Nesmíme ji ale mecha-

nicky uplatňovat na všech stupních velení. Co je správné pro armádu, bylo by chybné pro prvosledový pluk.

Operační (bojová) sestava vojsk v obraně dozná postupně některých změn. V celkovém vývoji útoku a obrany můžeme pozorovat tendenci postupného stírání rozdílů mezi nimi, i když to nelze vzít doslovně.

Avšak už dnes docházíme k závěru, že šířky útočných a obranných pásem zůstávají stejné, v podstatě se nemění ani posilovací prostředky atd. Tato tendence se bude stupňovat, protože to vyžaduje charakter soudobého boje s nutností rychlých přechodů od jednoho druhu bojové činnosti k druhému. Z toho vyplývá i narůstající význam požadavku, aby nebylo podstatných rozdílů ani mezi útočnými a obrannými sestavami vojsk. Tento požadavek, který je odůvodněný charakterem boje i jeho podmínkami, má ale značně omezené možnosti realizace.

Vojska budou přecházet do obrany zpravidla v průběhu útočné operace (boje), tedy v útočných sestavách. Systém palebné podpory vojsk za útoku soustředěnými údery, povede postupně k tomu, že často většina sil a prostředků a zejména tankových jednotek za útoku bude v prvních sledech útočných sestav. Naproti tomu požadavek aktivity a manévrovosti obrany vyžaduje, mít v obranné sestavě v hloubce především tankové jednotky.

Proto v závislosti od podmínek vzniku obrany, jejího zámyslu a úkolu bude často nutné dotovat hloubku obrany, zejména na bocích předpokládaného směru hlavního úderu nepřítele tankovými jednotkami i za cenu jejich vyvedení z prvních sledů.

Pro přechod armády z obrany do útoku jsme dosud předpokládali, že budou v hloubce operačního učenění armády vytvářena úderná uskupení, zejména z tankových svazků, která přejdou do útoku zpravidla po úspěšném protiúderu. To ovšem je do značné míry vázáno na předpoklad více méně souvislého obranného pásma armády, zvláštní obranné sestavy vojsk a podmínky, v nichž úkolem protiúderu bude obklíčení a zničení úderného uskupení nepřítele, které se vlomilo do obrany a využití výsledků protiúderu k všeobecnému přechodu do útoku.

V perspektivě je třeba počítat s tím, že se podmínky přechodu z obrany do útoku budou postupně měnit. Armádní obranné pásmo bude zpravidla nesouvislé, se značnými výkyvy linie fronty do hloubky na

jednotlivých směrech; v řadě případů při přechodu z útoku do obrany nebude ani možné, ani účelné vytahovat z prvních sledů do záloh a druhých sledů většinu sil, zejména tankových. Rovněž vzhledem na možnosti raketových zbraní se budou měnit úkoly protiúderu, zejména v těch případech, kdy raketové zbraně budou schopny převzít na sebe hlavní část úkolu zničit úderné uskupení nepřítele.

Proto způsob přechodu armády z obrany do útoku bude v každém konkrétním případě jiný. V řadě případů, zejména tehdy, kdy období obranného boje bude kratší a kdy front bude mít možnost svými prostředky rychle vytvořit armádě podmínky k přechodu do útoku, bude armáda znovu přecházet do útoku i svazky prvního sledu. Naopak v těch případech, kdy období obrany bude delší, kdy se obranná sestava vojsk bude více lišit od útočné, nebo kdy pro přechod do útoku bude armáda posílena novými svazky z hloubky, bude do útoku přecházet údernými uskupeními vytvořenými v hloubce. Pro přechod armády do útoku nebude vždy rozhodující otázka protiúderu. Armáda podle konkrétních podmínek může dovedně kombinovat využití palebné a úderné síly tak, že zatím co těžiště palebné síly položí na jednom směru k likvidaci nepřátelského vlonu, může za výhodných podmínek současně využít úderné síly zejména tankových jednotek na druhém směru k přechodu do útoku.

V závislosti od charakteru terénu a jeho pokrytosti, se může často ukázat nutným nebo účelným, aby se protiúderné uskupení vyhnulo prostoru soustředěného úderu raketových zbraní, kde mohou vzniknout rozsáhlé požáry a závaly, brzdící tempo útoku.

Musíme očekávat, že průběh obranného boje v nových podmínkách bude velmi rozmanitý a pestrý a že stejně rozmanitě budou i podmínky přechodu vojsk armády z obrany do útoku na jednotlivých směrech. Nelze proto paušálně říci, že vývoj povede k setřetí rozdílů mezi útočnými a obrannými sestavami vojsk. To bude vždy záviset od podmínek vzniku a úkolu obrany, které budou velmi rozmanité.

Konkrétní projevy aktivity a manévrovosti obrany

se musí projevit v první řadě v jejím zámyslu.

Přinutí-li kupříkladu nepřítel k obraně jen část sil armády na některém směru,

pak to pro velitele armády ještě neznamená obrannou operaci. V takovém případě armáda i nadále plní útočný úkol, protože takové změny situací budou v nových podmínkách útočných operací zcela běžné a charakteristické. To budou právě ty typické vynucené a dočasné přestávky v útoku, které velitel armády bude řešit jednak dovedným využitím soustředěných úderů raketových zbraní a jednak manévrem údernou silou, zejména tanků. V takovém případě bude otázkou obrany se souhlasem velitele armády řešit maximálně velitel svazku na daném směru.

O obranné operaci armády bude možné mluvit jen v tom případě, kdy na základě rozkazu velitele frontu obdrží armáda jako celek obranný úkol, ať už jde o armádu prvosledovou nebo druhosledovou, která může dostat úkol zaujmout obranu určitého směru v hloubce.

Z celkového pojetí obrany vyplývá, že v žádném případě nesmí být zámysl obrany motivován jen úkolem udržet zaujatá postavení, ale především vytvořením podmínek k opětovnému přechodu do útoku.

Ani v podmínkách, kdy armáda bude zaujímat obranu v hloubce, nemůžeme očekávat, že by vytvářela nějakou souvislou obranu v celé šířce pásma. I tato obrana musí být přizpůsobena útoku nepřítele na směrech.

Vlastnosti a možnosti nových bojových prostředků, zejména dovedná kombinace vlastností raketových zbraní s možnostmi tankových a výsadkových vojsk vytvářejí předpoklady k tomu, aby v řadě případů i obranná operace armády měla charakter současných nebo střídavých útočných i obranných bojů vedených na jednotlivých směrech.

Z charakteru boje vyplývá, že kromě případu zaujímání obrany v hloubce druhosledovou armádou, budou v celku řídké případy, kdy armáda bude naráz přecházet do obrany celou svou sestavou. Velitel frontu nedá prvosledové armádě souhlas k přechodu do obrany, dokud nebyly vyčerpany všechny možnosti armády i frontu k pokračování v útoku. V takových podmínkách můžeme předpokládat, že obrana vševojskové armády se bude vyvíjet postupně na jednotlivých směrech. Za takové situace, kdy i pak dojde k obraně v rámci armády, lze těžko předpokládat, že bude v silách armády zabránit útoku nepřítele. Těžiště zámyslu obrany v takových podmínkách pak bude zpravidla spočívat v úkolu odrazit útok nepřítele, sílu nepřá-

telských úderných uskupení maximálně oslabit a vytvořit si podmínky k přechodu do útoku.

Protivzdušná obrana

Nepřítel si bude na zvolených směrech vytvářet podmínky k útoku především raketovými zbraněmi a letectvem. K tomu účelu má dnešní polní americká armáda asi 100 odpalovacích zařízení různého typu a pro každou skupinu armád se na západě počítá nově s podporou taktické letecké armády.

Američtí vojenští teoretikové vedou právě o otázkách budoucnosti raket názorové boje, v nichž přirozeně hraje významnou roli otázka získů leteckých továrén. Vcelku ale počítají mezikontinentální balistickou raketu za zbraň schopnou zabezpečit vítězství v příští válce. V protivzdušné obraně připouštějí nahrazení letectva raketami asi z 90 %, nahrazení strategického bombardovacího letectva raketami asi z 60 % a taktických vzdušných sil asi ze 40—50 %.

Do taktického letectva NATO se zavádí víceúčelové nadzvukové taktické stíhače letouny, vyzbrojené buď řízenými střelami nebo atomovými pumami. Západní teoretikové počítají s tím, že vývoj raketové techniky a letecké techniky bude pokračovat ještě mnoho let souběžně, protože pro celou řadu úkolů nelze zatím člověka nahradit raketou.

Reorganizací taktické podpory pozemních sil se vcelku snižuje dosavadní průměrná hustota letounů na jednu divizi pozemních vojsk z 70—100 letounů na 30—40. To vyjadřuje jasně tendenci přechodu podpory pozemních vojsk z letectva na rakety. Přitom v zásadách použití taktického letectva v armádách NATO se projevuje, že úkol letecké podpory pozemních vojsk svým významem ustupuje úkolu izolace prostoru bojové činnosti; tento má za cíl ničit zálohy vojsk nepřítele, jeho bojové techniky a materiálu dříve, než mohou být použity pro boj a zabránit tak nepříteli v operačním manévru. Vlastnosti raket operačního dosahu nepřítele umožňují tuto izolaci bojiště provádět do hloubky zhruba 1000 km.

Přitom s přímou leteckou podporou pozemních vojsk se počítá asi od 20—30 km do hloubky 160 km, tedy do hloubky, za kterou je po všech stránkách plně odpověden velitel polní armády. V organizaci palebné podpory vojsk můžeme v západních armádách sledovat výraznou tendenci racionování prostorové odpovědnosti za řízení

veškeré bojové činnosti na jednotlivé stupně.

Z celkového úsilí taktického letectva se počítá s využitím asi

50 % pro boj o nadvládu ve vzduchu,

40 % pro izolaci bojiště,

10 % pro přímou podporu pozemních vojsk.

Tyto hrubé zásady nepříteli pro použití taktického letectva je třeba znát při úvahách o tendencích vývoje vlastní PVO. Z nich nejdůležitější je tendence snižování přímé podpory vojsk taktickým letectvem, její přenášení na raketové zbraně a důležitost, která je přikládána otázkám izolace bojiště v hloubce, kde je tedy třeba čekat nejintenzivnější činnost letectva, protože pro ni se vyhrazuje kromě strategického letectva 40 % sil taktického letectva.

Pro naši vojskovou PVO z toho tedy vyplývá závěr, že její těžiště musí ležet v hloubce vlastní operační sestavy s úkolem zabezpečit vojskům volnost manévru silami a prostředky a to zejména na těch směrech, kde se vojska budou bránit a kde iniciativa ve vzduchu bude v rukou nepříteli.

Dalším závěrem, který z toho vyplývá, je ten, že do hloubky 160 km vlastní sestavy je třeba počítat především s prostředky polních armád nepříteli.

Boj s letectvem na zemi bude postupně přecházet z bombardovacího letectva na raketové zbraně a boj s letectvem ve vzduchu bude záležitostí hlavně PL řízených střel. Musíme předpokládat další zkvalitňování PL řízených střel proto, že na západě se nadále vyvíjejí nové typy letounů, které mají údajně dosahovat rychlostí kolem M3 (asi 3000 km/hod.).

Čím dále, tím obtížnějším problémem protivzdušné obrany bude boj s raketovými zbraněmi. Boj s nimi ve vzduchu není dosud vyřešen a i pro bližší perspektivu je třeba počítat s tím, že hlavním prostředkem zůstane jejich ničení na zemi. Protože raketové zbraně, jak nasvědčují dosavadní tendence, se stanou i u nepříteli v operačně taktickém měřítku hlavním zdrojem palebné síly, musí se stát jedním z hlavních úkolů protivzdušné obrany vyhledávání a ničení raketových zbraní nepříteli, zatím na zemi, dokud nebude vyřešena otázka boje s nimi ve vzduchu.

A to je právě nejsložitější úkol soudobého boje, protože zahrnuje především problémy průzkumu a pak problémy neefektivnějších a nejrychlejších způsobů ničení raketových zbraní nepříteli, včetně pomocných a naváděcích systémů.

Přesto, že tento úkol je vlastně v otázkách protivzdušné obrany hlavním a v soudobých podmínkách typickým pro PVO, vidíme, že vojska PVO nemají k jeho plnění prakticky žádné prostředky a že na jeho plnění se musí podílet zejména průzkumné jednotky, radiotechnické vojsko, raketové zbraně, dělostřelectvo, letectvo, výsadkové vojsko atd.

Jsme tedy v situaci, kdy vojska PVO nemají prostředky pro plnění svého hlavního úkolu. Tím také PVO do značné míry ztrácí charakter speciálního druhu bojového zabezpečení a stává se víc trvalým úkolem všech příslušných druhů vojsk.

Dá se očekávat, že složitost tohoto úkolu a jeho úspěšné plnění si velmi brzy vynutí některé podstatné změny zejména v organizaci průzkumu. Zdá se ku příkladu nemyslitelné, aby soudobá vševojsková armáda při dnešním charakteru boje a tím více v budoucnu neměla vlastní prostředky vzdušného průzkumu a byla odkázána na front. Při ničení raketových zbraní budou rozhodovat minuty a každé zdržení může mít katastrofální následky. Myslím proto, že dnes, kdy není vyřešen boj s raketami ve vzduchu a kdy jejich ničení na zemi je tak roztrženo na nejrůznější druhy vojsk a prostředky, je zcela oprávněný požadavek, aby každý velitelský stupeň byl vybaven takovými prostředky průzkumu, které mu dovoli zjišťovat ve svém zájmovém prostoru cíle, které může ničit vlastními prostředky. Časová náročnost soudobého boje totiž vyžaduje, aby průzkumné prostředky a prostředky ničení byly organizovány a řízeny podle stejných zásad. Centralizace prostředků průzkumu a decentralizace prostředků ničení, může vést jenom k prodloužení doby zásahu.

To ovšem není jediný problém boje s raketovými prostředky nepříteli — těch je celá řada. Prostředky k ničení raketových zbraní nepříteli mají v podstatě vojska počínaje svazkem. Koordinace použití těchto prostředků, zejména při současném stavu průzkumu, je velmi složitá a zdoluhavá. Domnívám se, že správnou cestou k odstranění stávajících potíží je prostorové ražonování zájmů a odpovědnosti za ničení raketových zbraní nepříteli, vymezené podle reálných možností prostředků ničení na tom kterém velitelském stupni.

Dalším takovým požadavkem je, aby cesta zprávy kteréhokoli prostředku průzkumu šla přímo na ten stupeň velení, v jehož zájmovém prostoru se zjištěný cíl nachází.

Protitanková obrana

vzhledem k narůstajícím počtům tanků v pozemních silách **zůstane i nadále základem obrany**. Význam klasického protitankového dělostřelectva bude postupně doznívat, protože neodpovídá požadavkům manévrovosti. Proto vývoj protitankového dělostřelectva jde po linii lehkých bezzákluzových děl a hlavně protitankových raket, které zatím trpí nedokonalostí navádění a malým dostřelem.

Raketové zbraně umožňují i přes odolnost tanků daleko účinněji než dříve ničit tanková uskupení nepřítele na značné vzdálenosti. Tento moment se stává čím dále tím důležitějším prvkem protitankové obrany. Proto i z hlediska protitankové obrany **narůstá význam úkolu „znemožnit útok nepřítele“**, vyhledávat a na každou vzdálenost

ničit všemi prostředky zejména tanková uskupení nepřítele.

Dosavadní vlastnosti protitankových prostředků v operačně taktickém měřítku ani nedovolují nějaké podstatné změny v dosavadní organizaci protitankové obrany. **Boj s tanky nepřítele i nadále ponese charakter boje na krátké vzdálenosti**. Právě tento boj, zejména v taktickém měřítku, bude konkrétním projevem úpornosti obrany. Při předpokládaném charakteru obrany a podmínkách jejího vzniku bude vcelku častým zjevem, že zejména při častých střetných bojích, které ji mohou předcházet, budou v prvních sledech útočnicka i obránce tankové jednotky. **Tanky tedy budou častěji než dříve plnit protitankové úkoly**. Boj tanků s tanky nebude v soudobých podmínkách žádnou zvláštností.

Závěr

Shrneme-li hlavní myšlenky článku, které tvoří podstatu pojetí obrany v jejím dalším vývoji, dojdeme k těmto hlavním závěrům:

- V podmínkách masového použití raketových zbraní bude obrana i v operačně taktickém měřítku zpravidla vznikat na jednotlivých směrech a to až v průběhu útočných operací, vedených z obou stran s velmi rozhodnými cíli.

- Obrana bude proto jen vynuceným a dočasným druhem boje. V operačním měřítku přestane být obrana postupně zvláštním druhem boje, charakteristickým pro celou operační sestavu operačního svazu na všech směrech jeho bojové činnosti. V tomto měřítku budou obranné úkoly plněny kombinací útočných a obranných bojů, popřípadě operací na jednotlivých směrech. V operačně taktickém měřítku (vševojsková armáda) může v určitých podmínkách být obrana zvláštním druhem boje armády jako celku. Přitom plnění obranného úkolu armádou nevylučuje různé druhy bojové činnosti vojsk armády na jednotlivých směrech.

Obrana zůstane typickým zvláštním druhem boje hlavně v taktickém měřítku.

- Rozhodující úlohu v obraně sehraje palebná síla raketových zbraní, jejíž vlastnosti podstatně ovlivní systém obrany.
- Dosavadní systém obrany, organizované souvisle do šířky a členěné do hloubky na jednotlivá pásma v pravidelných vzdálenostech, ztratí postupně, jak bude klasické dělostřelectvo nahrazováno raketovými zbraněmi, své odůvodnění. Obrana bude pak

nabývat charakteru do šířky nesouvislého a na jednotlivé směry omezeného a do hloubky prostorově souvislého systému obrany, jehož základem se stanou rotní uzly obrany.

- Na každém velitelském stupni budou požadavky na obranu různé:
v taktickém měřítku bude převládat požadavek úpornosti a protitankovosti;
v operačně taktickém měřítku požadavek aktivity a manévrovosti a
v operačním měřítku požadavek účinnosti.

- Soudobá obrana bude zpravidla obranou spěšně zaujatou, pod tlakem převahy sil a prostředků nepřítele. Počínaje vševojskovou armádou bude obrana více méně kombinací útočných a obranných bojů vedených na jednotlivých směrech. Způsoby opětovného přechodu vojsk do útoku budou se zřetelem na konkrétní podmínky velmi rozdílné. Náplň a úkoly protiztečů a protiúderů budou v závislosti od možností a stavu raketových zbraní rovněž velmi rozdílné. Přechod armády do útoku nemusí být vázán ani časově ani prostorově protiúderem, jestliže jeho hlavní silou budou raketové zbraně.

To jsou zhruba ty hlavní závěry, které mohou postupně s narůstající převahou raketových zbraní ovlivňovat další vývoj obrany.

Článek může vzbudit dojem jednostranného přecenění možností raketových zbraní. Z hlediska jejich dnešního stavu u nás by to byl závěr vcelku oprávněný. Připomínám však, že cílem článku bylo naznačit možné tendence vývoje obrany. Závěry, ke kterým jsem při studiu otázek dalšího vývoje obrany dospěl, jsou přirozeně diskusního charakteru a proto je také k diskusi předkládám.

Vycházím totiž z dosavadních zkušeností z našich cvičení i z výsledků vojensko-vědecké práce, které potvrzují, že dnešní pojetí a systém obrany už plně neodpovídá ani dnešním podmínkám. Rychlý vývoj bojové techniky před nás staví úkol nenechat se překvapit. To vyžaduje, abychom si v první řadě vyjasnili možné tendence vývoje.

Nebude přirozeně lehké zbavit se dosavadních, silně vžitých představ o obraně souvislé v celém obranném pásmu, členěné pravidelně do hloubky na jednotlivá pásma, s plánovanými protiztečemi a protiúderem z příček proti souvislým a více méně pravidelným vlnám atd. Jsem přesvědčen, že tak by obrana už ani dnes nevypadala, natož v budoucnu.

Správně stanovit tendence vývoje obrany jako zvláštního druhu boje je velmi obtížný úkol vojenskovo-vědecké práce, který bude vyžadovat široké kolektivní účasti všech velitelských stupňů.

Proto hlavním cílem článku je vyvolat k některým základním problémům obrany širokou diskusi.

Статья представляет собой очерк влияния новых условий операций (войн) на общее понимание обороны, на место и значение ее в современном военном искусстве. Автор рассматривает главным образом вопросы воздействия ракетного оружия на дальнейшее развитие способов обороны в оперативном и тактическом масштабах.

Názory na budování obrany motostřelecké divize

Generálmajor Ladislav Jílma

Na budování obrany, jak z hlediska operačně taktického, tak i ženíjního, byly při každém význačném zavedení nové bojové techniky do výzbroje armád různé názory. Tak tomu zákonitě bylo i po zavedení zbraní hromadného ničení. V průběhu několika posledních let jsme z typické klasické obrany přešli přes systém obrany o více postaveních k dnešnímu systému, vyznačujícímu se různorodostí a nepravidelností po všech stránkách.

Soudruh ministr národní obrany ve svém rozkaze pro přípravu vojsk ve výcvikovém roce 1960, pokud se týče opatření k zvládnutí obranného boje, mimo jiné ukládá: „Pokračovat ve zdokonalování pevné, na neúčelnějším využití ZHN a ochranných vlastností terénu založené, hluboce členěné aktivní obrany s nepravidelným systémem zákopů, opěrných bodů, postavení a pásem. Důraz položit na stálou součinnost druhů vojsk, na skloubení protitankových paleb všech druhů s protitankovými zátarasy, na PVO a OPZHN.“

Podle návrhu nového polního řádu musí být uspořádání obrany co nejrozmanitější, nesmí být schematické, šablonovité a lineární.

Ženíjní úprava obranného pásma musí odpovídat účelům bojové sestavy jednotek a rázu nastávajícího boje; musí zabezpečovat odolnost bránících se jednotek, jejich skryté rozmístění a uvádět nepřítele v omyl o skutečném rozmístění bojové sestavy.

Z toho pro nás vyplývá, že soudobá obrana musí mít nejrozmanitější charakter, aby nepřítel nemohl zjistit systém obrany a dělostřeleckou a leteckou přípravou zničit anebo podstatně zeslabit bránící se naše vojska. To znamená, že nebudeme se striktně držet ani klasické ani jiné typové obrany, ale podle bojové situace, terénních vlastností, počtu a druhů jednotek a jiných ukazatelů budeme volit takový systém obrany, který je v daných podmínkách nejvýhodnější.

V dalším chci ukázat zásady pro budování obrany divize v normálních terénních podmínkách západoevropského válčiště.

Divize organizuje obranu zpravidla na hloubku jednoho pásma obrany. K oklamání nepřítele je nutno se vyhnout šabloně a volit počet obranných postavení, jejich hloubku, průběh předního okraje, stupeň vybudování i vybavení v každém konkrétním případě jiné a to podle bojové situace, vlastností terénu, zámyslu boje a času.

Průběh obranných postavení volit s ohledem na tvářnost terénu tak, aby bylo co nejvíce využito přirozených PT překážek a ochranných vlastností terénu proti účinkům ZHN a tím snížen rozsah ženíjních úprav.

Vzdálenost mezi obrannými postaveními bude závislá na charakteru terénu, možnostech organizace systému palby, hlavně spojení palbou dvou sousedních postavení se zřetelem na to, aby výbuchem jednoho atomového náboje střední ráže nebyla současně zasažena vojska, rozmístěná na dvou za sebou položených obranných postaveních.

Základním prvkem obranného postavení zůstávají praporeční a v některých případech i rotní rájony obrany, budované s ohledem na možnost vedení úporné kruhové obrany a spojené mezi sebou zákopy, spojovacími a klamnými zákopy.

Rajón obrany je tvořen systémem zákopů, spojovacích zákopů, palebných stanišť pro děla a zakopaně tanky, úkryty a různých zařízení nutných pro zabezpečení boje a života.

Abychom snížili účinky napadení ZHN na nejmenší míru, budujeme tyto rájony podle povahy terénu na vzdálenost do 2 km i více od sebe.

Mezery mezi rájony obrany musí být zajištěny palbou krajních jednotek obou sousedních rájónů obrany i palbou z hloubky a střezeny malými jednotkami, rozmístěnými v zákopech nebo okopech, palebnými prostředky řízenými na dálku, výbušnými a nevybušnými zátarasy. K dezorientaci nepřítele umísťujeme v nich různé klamné objekty.

Vzdálenost mezi zákopy jednoho postavení není určována požadavky palebného postavení pěchotních zbraní, i když jejich význam nelze podceňovat, nýbrž možnostmi vedení účinných paleb protitankových zbraní a kulometů, určených pro podporu

boje jednotek rozmístěných vpředu a může se pohybovat od 500 do 1200 m.

Počet zákopů v obranném postavení bude taktéž různý v závislosti na zámyslu velitele, vlastnostech terénu, hustotě jednotek a zbraní a pohybuje se od 2 do 4.

Je-li v divizi hlavní úsilí obrany položeno na udržení prvního obranného postavení je výhodné, dovolí-li to bojová situace a terén, vybudovat před předním okrajem na jednotlivých směrech předsunuté postavení s cílem oklamat nepřítele, uchránit jednotky na prvním obranném postavení od hlavního nepřátelského úderu při dělostřelecké a letecké přípravě a přinutit ho k předčasnému rozvinutí sil a ztrátě tempa.

Skládá se zpravidla z řady opěrných bodů, rozmístěných v celkovém zákopovém systému, doplněných klamnými objekty, aby i při použití soudobých průzkumných prostředků vznikl obraz skutečného obranného postavení.

Záložní prostory pro obranné rajóny, palebná postavení, místa velení apod., umísťujeme s ohledem na převládající směr větru tak, aby při pozemních výbuších atomových nábojů na markantní a klamně objekty nebyly zamořeny radioaktivním oblakem prachu. Úkryty v místech velení a na obzvištích je výhodné budovat jako štolové, poněvadž se dají použít již v průběhu jejich budování, skýtají nejlepší ochranu a umožňují rozmístění štábu na menší ploše, čímž se podstatně zlepši spolupráce uvnitř štábu.

Ženíjní i chemické zátarasy budujeme podle předem projednaného plánu v souladu s dělostřeleckou palbou a plánem boje tak, aby nebrzdily aktivní vedení boje vlastních vojsk.

Tyto zátarasy nemají souvislý ráz, nýbrž jsou zřizovány na jednotlivých nebezpečných tankových směrech. Na směrech plánovaného manévru a protitěči zřizujeme řízené výbušné zátarasy, aby neomezovaly pohyb vlastních jednotek.

U této otázky bych chtěl vyvolat diskusi k dosavadní praxi v zatarasování, jak ji provádíme v duchu předpisu Oper-1-5. Jako střední orientační hustotu zátarasů v prvním pásmu obrany, je-li na něj položeno těžiště obrany, kalkulujeme ve středně členitém a zalesněném terénu pro

- PT minové pole 2,5—3,5,
- PP minové pole 0,8—1,
- dřevozemní zátarasy 0,5—1,
- drátěné zátarasy 0,7—1.

Na hlavních tankových směrech, kde je největší pravděpodobnost použití atomových zbraní, hustota zátarasů se ještě zvětšuje na vrub podružných směrů.

Mně osobně se tyto hustoty v soudobých bojových podmínkách zdají být velké a neekonomické. Při šířce pásma divize na předpokládaném směru hlavního úderu nepřítele okolo 15 km tato hustota představuje 36—50 tisíc PT min, jejichž dovoz si vyžádá potřebu okolo 100—140 3t nákladních aut. To je u jedné divize, při čemž v tomto počtu není zahrnuta potřebná záloha zatarasovacího materiálu. Vezmeme-li šířku pásma obrany armády a střední operační hustotu zátarasů až 7, dostaneme závratná čísla, která nám zatíží transport i válečný průmysl a upoutají značnou část ženíjních sil. Přitom jejich pravděpodobný efekt při použití ZHN i s přihlédnutím k systému min s protitlakovým zařízením je poměrně malý. Domnívám se, že v soudobých podmínkách vedení boje za použití ZHN by bylo účelné uvažovat o větší zámeně statických minových polí manévrovými zásahy ženíjních jednotek.

Ve Velké vlastenecké válce, kdy minování se provádělo převážně ručním kladením min, byl poměr statických zátarasů k manévrovým přibližně 10 : 1. S vývojem zatarasovací techniky se tento poměr změnil ve prospěch manévrových zátarasů a dnes se pohybuje okolo 2—3 : 1, čili statické zátarasy stále převládají.

Vezmeme-li v úvahu skutečnost, že nepřítel si bude razit cestu naší obranou atomovými výbuchy na směru svého hlavního úderu a že v prostoru výbuchu budou z převážné části v zemi položené miny zničeny, vystupuje do popředí otázka, zda je účelné minové zátarasy předem vůbec zřizovat. Na předním okraji obrany a v bližší taktické hloubce beze sporu je nutné položit statické minové zátarasy. V hloubce obrany však bych dal přednost manévrovým zátarasům. My již počítáme se zásahem POZ k přehrazení mezer, vzniklých v naší obraně po nepřátelském úderu ZHN, tato činnost však je pouze doplňující k již dříve položeným minovým zátarasům.

Při vysoce výkonné zatarasovací technice, již ženíjní vojsko je a v budoucnosti ještě více bude vybaveno, se domnívám, že v hloubce obrany by těžiště zatarasování mělo být přeneseno na POZy. Tím by se v přípravném období obrany uvolnila značná ženíjní síla na budování obranných objektů. Při zahájení útočné činnosti nepřítel mlt organizován větší počet silných POZů a použit jich k přehrazování směrů,

kde se již projevil nepřátelský útok. Při tomto způsobu zatarasování bychom vedle úspory min a s ní související výroby a dopravy, řešili i otázku manévru vlastních vojsk, jimž by nestály v cestě dříve položené vlastní minové záтары.

Domnívám se, že by bylo možno uvádět pouze střední hustotu záтары na směrech (ne jako dosud v pásmu) a přitom kalkulovat s poměrem statických minových polí k manévrovým 1:2—3 ve prospěch manévrových.

Pořadí ženijních prací při budování pásma obrany i lhůty jejich vyplnění určuje velitel svazku v závislosti na současné i předpokládané bojové situaci, časové dispozi, vlastnostech terénu, ročním obdobím, množství speciálních jednotek, techniky a materiálu. Dobu budování obrany snažíme se snížit na minimum a počítáme s provedením prací 1. pořadí za 3—5 dní, 2. pořadí 5—7 dní, 3. pořadí 7—10 dní.

Posloupnost ženijních prací může být následující:

v 1. pořadí — obranná postavení z okopů a nejnutnějších zákopů, vybavená nejnutnějším počtem lehkých úkrytů, chránících vojska před účinky ZHN malé ráže na vzdálenost 1200—800 m od epicentra výbuchu; palebná postavení dělostřelce; okopy a úkryty pro základní místa velení a obvyklé; výbušné záтары před předním okrajem obrany a na hlavních nebezpečných směrech v hloubce obrany; vytyčení a nejnutnější úprava cest pro zabezpečení manévru.

Práce 1. pořadí představuje komplex ženijních opatření nutných k zapuštění sestavy do země, tj. zabezpečujících skrytí živé síly proti střepinám klasických zbraní, umožňujících vedení pěchotních a dělostřeleckých paleb z krytých stanišť, práci štábů, provedení přeskupení a manévru vojsk. Z hlediska OPZHN není možné vyřazení dvou sousedních praporek rájů obrany jedním výchem atomového náboje střední ráže. V případě, že by nepřítel přešel nečekaně do útoku, jsou v cestě jeho tankům postaveny účinné překážky jak pasivní, tak i aktivní protitankové obrany.

Stručně řečeno, práce 1. pořadí odpovídá pojmu spěšně vybudovaná obrana.

Ve 2. pořadí — rozšíření a prohloubení zákopového systému a dokončení budování úkrytů na odolnost 800—500 m od epicentra výbuchu; zakrytá palebná stanoviště a okopy pro bojovou techniku; přična

a mezilehlá postavení; čáry rozvinutí pro protizteče; rozšíření sítě záтары; rozvinutí komunikační sítě.

Práce 2. pořadí představují komplex ženijních opatření, směřujících k zesílení ochrany živé síly a bojové techniky proti ZHN, k zlepšení PTO a k zabezpečení manévru vlastních vojsk. Z hlediska OPZHN jsou vybudovány záložní prostory v takovém množství, že je možno provádět protiatomový manévr v plném rozsahu. Při výbuchu atomového náboje malé a střední ráže zůstává část sil praporek rájů obrany bojeschopná. Klamná a maskovací opatření co do kvantity a kvality, při udržení maskovací kázně podstatně ztěžují nepříteli zjištění naší sestavy a výběr vhodných cílů pro ZHN. Místa velení jsou vybudována v rozsahu zabezpečujícím nepřetržitost velení i když je některé z nich zničeno ZHN.

Pro celkovou představu možno říci, že po zakončení prací 2. pořadí je z hlediska ženijního obrana tak odolná, že útočník je nucen provést solidní přípravu zteče.

Ve 3. pořadí — rozšíření a dokončení ženijních úprav a dosažení odolnosti na 500—300 m od epicentra výbuchu.

V komplexu opatření v tomto pořadí jsou myšleny práce, směřující na vylepšení vnitřních zařízení opevňovacích objektů, prohlubování a obkládání zákopů a palebných stanovišť, rozšíření sítě záтары, zřizování řízených minových polí apod.

Osobně se domnívám, že v případné budoucí válce, kdy bude mezi oběma válčícími stranami závod o čas, bude možnost zakončení prací 3. pořadí v počátečním období války výjimečná a že bychom se s ním mohli setkat až v průběhu války na vedlejších směrech.

Práce jednotlivých pořadí se budou prolínat, takže nikdy nevznikne markantní rozhraní mezi nimi.

Kritériem mezi jednotlivými pořadími může být požadovaný stupeň ochrany vojsk před účinky ZHN.

Je jasné, že v budování obrany nemůže být šablony nejen co do uspořádání obranného systému, ale i co do způsobu a pracovního postupu.

Doby jednotlivých pořadí budou závislé na mnoha činitelích, z nichž rozhodujícími budou bojová situace, geologický charakter půdy, síly a prostředky.

Ženijní práce provádíme zpravidla v celé hloubce a šířce pásma obrany současně, čímž znemožníme nepříteli zjištění bojové sestavy vojsk. Při tom kvalita a rozsah prací v jednotlivých místech pásma obrany

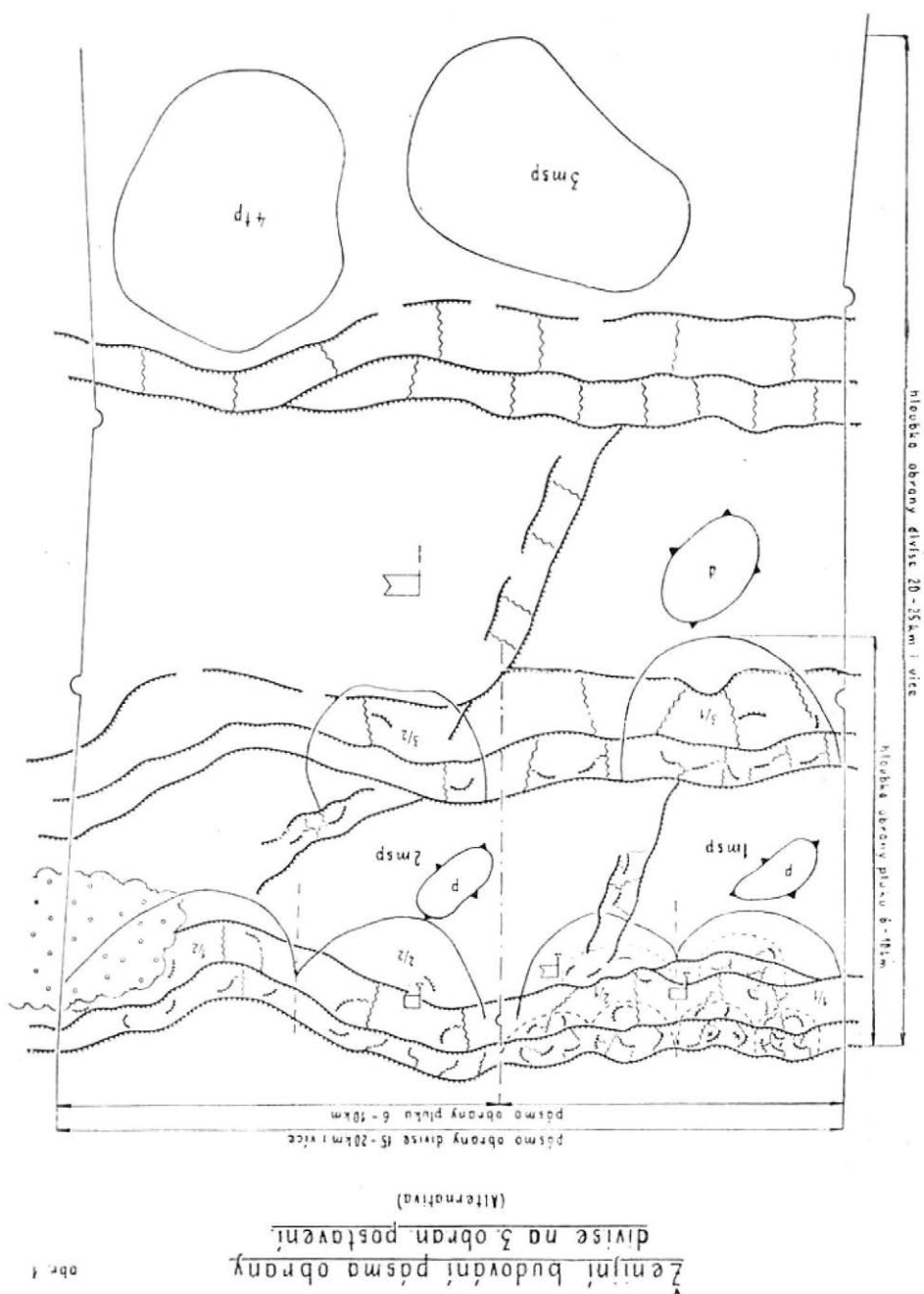
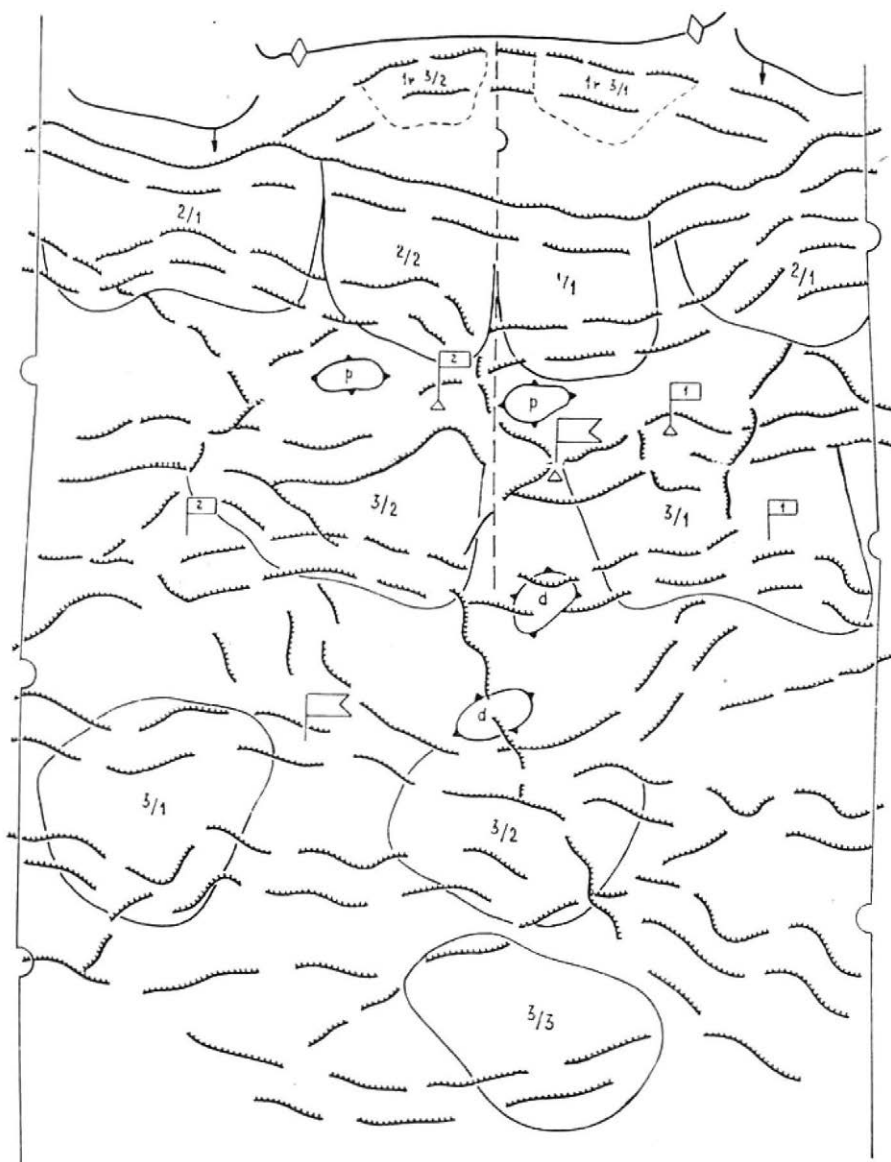

Schéma ženíjniho budování obrany msd
s dvojjákovým systémem obran. postavení.

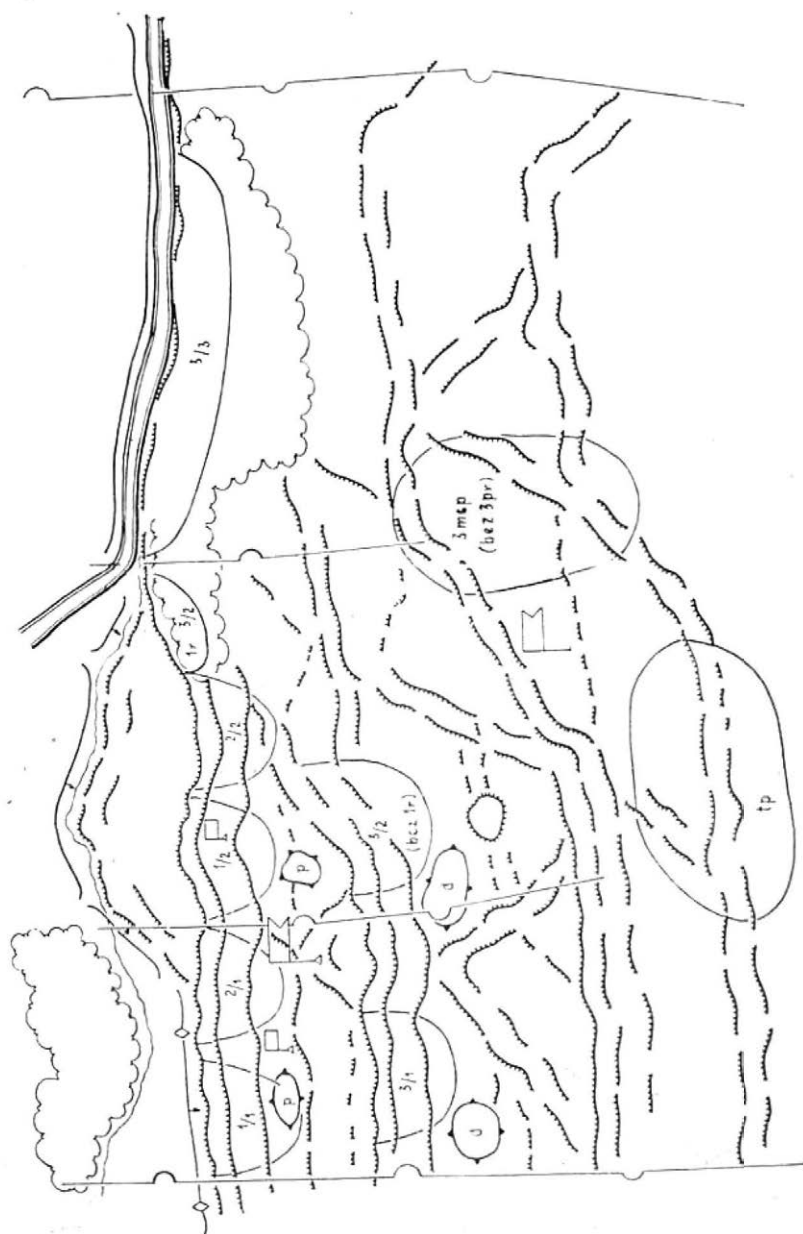
(alternativa)

Kombinace různých zákopových systémů obran postavení

obr 3

(alternativa)

budou určovány plánem vedení obranného boje tak, aby byla zabezpečena stálá pohotovost vojsk k odražení útoku nepřítel. Vzhledem k tomu, že je nutno zkrátit lhůty provádění ženijních úprav terénu na minimum a přitom zvyšovat odolnost obranných objektů, je bezpodmínečně nutné využít co nejvíce bojové ženijní techniky a zlepšit ženijní výcvik všech druhů vojsk.

Zvláštní důraz věnovat otázce maskování ženijních prací a činnosti vojsk v celku. V pásmu obrany divize provádíme různá klamná opatření jako budování klamných zákopů, opěrných bodů a rajónů obrany, palebných postavení, míst velení a podobně. Počet různých objektů může dosáhnout na hlavních směrech až 50 % počtu skutečných objektů.

Shrneme-li všechny úvahy a zásady pro organizaci a ženijní budování obrany, dojdeme k závěru, že pro soudobé podmínky vedení obranného boje nemůže být šablony.

Z toho důvodu také se již v nových předpisech nesetkáváme s přesně stanovenými vzdálenostmi mezi jednotlivými obrannými zařízeními.

Na schématech ukazují jeden z možných případů organizace obrany, kde jak do hloubky, tak i šířky pásma obrany je nejrozumnější systém postavení, rajónů, zákopů a jiných objektů.

Bude záležet na velitelích svazků a útvarů, aby na základě zhodnocení situace volili takový systém obrany, který zaručuje co největší odolnost obrany a bojeschopnost vojsk.

Přitom je třeba si uvědomit, že provedením prací 3. pořadí vybudování obrany není možno považovat za ukončené. Nezhájí-li do této doby nepřítel aktivní útočnou činnost, pokračujeme v zdokonalování obranných zařízení podle doplňkových plánů. Při zahájení nepřátelského útoku obnovujeme poškozená obranná zařízení a budujeme nové objekty na směrech jeho pronikání do hloubky naší obrany.

Účelem tohoto příspěvku nebylo podat ucelený obraz o budování obrany v soudobých podmínkách, nýbrž poukázat na některé problémy, které je podle mého názoru nutno dále řešit.

Soudobý manévr, jeho obsah a význam v boji

Kroužek dopisovatelů štábu V2.VO

K článku gen. Knotka na téma „Soudobý manévr, jeho obsah a význam v boji“ máme některé diskusní připomínky:

Je možno vcelku souhlasit s autorem v tom, že použití balistických raket ve strategickém měřítku bude mít zásadní vliv i na řešení celé řady otázek vojenského významu, které dosud plnilo časově i prostorově operační umění a taktika, bude moci plnit strategie přímo, právě těmito svými novými prostředky.

K tomu je ovšem nutno dodat, aby nenastal mylný názor na vzájemný poměr strategie, operačního umění a taktiky, že i nadále budou dokončovat splnění strategických úkolů ji podřízené operační umění a taktika.

Autor dále uvádí, že: „Palebná síla vojsk, která v procesu vývoje z oblasti původně taktického stupně, přerůstala do oblasti operační, se dnes stala jedním z rozhod-

ujících prvků strategického významu.“ Z tohoto by mohl být přijímán závěr, že tato palebná síla již nezůstane rozhodujícím prvkem v oblasti operační, s čímž není možno tak jednoznačně souhlasit již z toho důvodu, že není možno vidět význam nových balistických raket v tom, že úplně nahradí i ostatní zbraně, které tuto palebnou sílu tvoří.

Autor hledá nový pohled ve vedení války za současných podmínek použití raketových a nukleárních zbraní v tom, že těžiště soudobé války se do značné míry přesunuje z fronty do týlu. K tomu je ovšem třeba podotknout, že začátek soudobé války nutno vidět především v týlu bojujících zemí, jak to uvádí s. Chruščov. Další průběh vedení války bude sice z velké části ovlivněn stavem ekonomiky státu nebo celého bloku, celé koalice států, avšak rozhodná střetnutí stran se mohou řešit zase jen na frontě,

jejíž pevnost bude ovšem závislá ještě více jako dosud na pevnosti zápolí. K tomu ještě k dovršení úplného vítězství nad nepřítelem bude třeba provádět i nadále manévry vojsky i bojovou technikou.

Z článku by snad mohl vzniknout mylný názor v otázce organizace vojsk, a to, že raketové zbraně nahradí jiné druhy vojsk, jako například dělostřelectvo a letectvo. Myslíme, že správný názor na tuto otázku je možno chápat tak, že raketové zbraně budou postupně přebírat úkoly, které dosud v operaci (boji) tyto zbraně plnily.

Do jaké míry však, to zatím není možno dosud v celé šíři posoudit. Přesto však myslíme, že i nadále budou hrát svou úlohu, hlavně v taktickém a operačním rámci všechny druhy vojsk, jistěže však kvantitativně i kvalitativně v jiném složení a organizaci. I nadále je třeba vidět, že každý druh vojska i v novém pojetí bude mít své místo v ozbrojeném zápase.

Přeceňování jednoho druhu vojsk na úkor druhých by mohlo vést k vážnému narušení jejich vzájemného poměru. Je třeba vidět jejich úkoly a místo v ozbrojeném střetnutí stran.

Zvláštního významu bude nabývat zejména vojsko, které bude plnit hlavní úkol v provádění mechanizačních prací, budování úkrytů a jiných objektů pro ukrytí živé síly i techniky s využitím nejnovějších poznatků vědy a techniky.

Výrazně se tyto změny budou týkat hlavně letectva, protože raketové zbraně je svými vlastnostmi daleko předčí.

Uvedeme jen několik příkladů:

- při přibližně stejných výrobních nákladech má použití raketových zbraní daleko efektivnější účinek;
- údery mohou být prováděny na velké vzdálenosti bez nutného manévru s těmito prostředky;

- obrana proti raketám není dosud vyřešena, což znamená, že plánovaný účinek nemůže být zásahem nepřítele snížen;
- základny raketových zbraní potřebují menší prostor, nežli letiště a tím je dána i větší možnost jejich obrany a maskování před průzkumem nepřítele;
- rakety působí bez lidských posádek a nepotřebují ochranu stíhacího letectva.

Tyto některé důvody hovoří jasně ve prospěch raket před letectvem.

Přesto však bude letectvo postupně přecházet k plnění úkolů průzkumu, přepravy vojsk, zásobování, spojení atd.

Všechny tyto změny a rozvoj veškeré techniky, nejen raketové, si zákonitě vyžadují, aby všeobecné a technické znalosti příslušníků velitelského sboru byly neustále zvyšovány úměrně s rozvojem techniky a tato byla včas zvládnuta.

Tento úkol je také stanoven v rozkazu ministra národní obrany pro bojovou a politickou přípravu vojsk a nutnost jeho plnění je třeba vidět i z těchto nových pohledů.

Z á v ě r

Článek bude jistě podnětem k široké diskusi nejen svými novými pohledy, ale i nutností tyto nové problémy řešit v celé své problematice. Bude třeba otázky podobného zaměření hluboce rozebírat a více konkrétně aplikovat v operačním umění a taktice, aby se tyto myšlenky staly majetkem širokého kolektivu a ne jen několika teoretiků, kteří by navzájem polemisovali o tom či onom pojmu. Jen v tom případě články s nejnovější tematikou a dosud neřešenými problémy přinesou svůj efektivní účinek.

Několik poznatků k otázkám velení

Major Vladimír Polcar

Ustanovení Polního řádu vneslo jasno do otázek organizace míst velení a jejich funkce. Vzhledem k těmto novým pohledům, směřujícím k zabezpečení nepřetržitosti velení vojskům, je třeba, aby naše štáby hledaly nejvýhodnější formy a metody práce a tak zabezpečily požadavky, které si funkce jednotlivých míst velení vyžadují.

Přestože jsou Polním řádem jasně stanoveny funkce jednotlivých míst velení, přesto je ponechána značná volnost velitelům a štábům při praktickém uskutečňování velení, ovšem s plným souhlasem s potřebami konkrétní situace.

I když každý vyšší štáb může podle Polního řádu řešit otázku personálního a materiálního obsazení jednotlivých míst velení podle konkrétních vlastních podmínek, musí plně zabezpečovat plnění funkce těchto míst velení.

Vzhledem k tomu, že praktických zkušeností v organizaci míst velení na stupni armáda je málo a že je třeba tyto otázky neustále rozvíjet, rozhodl jsem se některé získané praktické poznatky z velitelsko-štabního cvičení v terénu s pojitky, které bylo provedeno v lednu t. r., v tomto článku rozebrat a vyvolat k němu diskusi.

Organizace předsunutého velitelského stanoviště (PVS) armády, úkoly a materiální vybavení

Podle ustanovení Polního řádu se PVS organizuje vždy tak, aby velitel byl blíže u vojsk, mohl rychle ovlivňovat průběh bojové činnosti a podle možností pozorovat činnost vojsk. PVS musí být vysoce pohyblivý a mít malý počet osob, který se mění podle situace. Na PVS je s velitelem jen nejnutnější počet důstojníků a pojiťek potřebných pro organizaci bojové činnosti a velení vojskům. Potud ustanovení Polního řádu.

Vycházíme-li z ustanovení, že hlavním místem velení je velitelské stanoviště (VS), které musí zabezpečovat možnost nepřetržitě velení vojskům, skrytého rozmístění osob a prostředků velení, vidíme, že velitel armády může svá zásadní rozhodnutí (na noc a druhý den operace, k odrazení protiúderu atd.) vydávat z takového místa velení, které mu zabezpečí jak svým personálním obsazením, tak hlavně systémem spojení rychlé proniknutí jeho rozhodnutí do vojsk.

K tomuto účelu může sloužit velitelské stanoviště, které však podle situace může být ve vzdálenosti 30–50 km od linie fronty, nebo PVS, které ovšem dočasně musí být dotováno jak personálně, tak i prostředky velení tak, aby mohlo být rozhodnutí velitele co nejrychleji doručeno do vojsk. V této situaci se však PVS stává málo pohyblivým a dosti značně rozvinutým místem velení, což je v rozporu s ustanovením Polního řádu o organizaci míst velení.

Tento rozpor byl řešen při velitelsko-štabním cvičení následovně:

Předsunuté velitelské stanoviště

1. varianta

Jde o pevné PVS, které je organizováno v průběhu celé operace tak, aby bylo co nejbližší vojskům bojujícím na hlavním

směru. (Velitel armády velí v této variantě z VS.)

Úkoly tohoto místa velení:

- mít stálý přehled o situaci vojsk bojujících na hlavním směru,
- organizovat z VS vzájemnou informaci o situaci na frontě,
- připravovat veliteli armády podklady k ovlivňování průběhu bojové činnosti prvosledových svazků a útvarů,
- hlásit přemístění PVS nadřazenému veliteli,
- v případě vyřazení VS převzít velení vojskům.

Personální obsazení

- zástupce velitele armády,
- zástupce náčelníka operačního oddělení,
- 2 důstojníci operačního oddělení,
- 1 důstojník oddělení průzkumu,
- 1 důstojník 6. oddělení,
- 2 důstojníci PVO s plánštem a obsluhou 1 + 4 mužstva,
- 1 důstojník velitelské dělostřelectva,
- 1 důstojník ženijního vojska,
- 1 důstojník chemického vojska,
- 1 důstojník spojovacího oddělení.

Celkem 12 důstojníků.

Pojítka

a) pro spojení s PVS svazků — rádiové (radiodálnopisné) spojení,

b) pro spojení s VS: telefonní nebo směrové — 4 kanály, z toho:

- 1 pro přímé spojení operační skupiny PVS a informační skupiny VS,
- 1 pro přímé spojení zástupce velitele s velitelem (náčelníkem štábu) na VS,
- 2 k využití příslušníků druhů vojsk pro spojení se svými náčelníky na VS.

2. varianta

Pevné PVS je doplněno velitelem armády a jeho operační skupinou v situaci, kdy je třeba upřesňovat činnost vojsk na hlavním směru. V této situaci může být pevné PVS přechodně doplněno následujícími funkcemi:

- velitel armády,
- 2 důstojníci operačního oddělení,

Přehled počtů osob a prostředků na pevném PVS

Skupina	Důst.	Podd. a muž.	Dopravní prostředky					Elek- tro- centr.	Rá- diové stan.	Pozn.
			osob. ter.	štabní auto- bus	št. aut. skříň.	nákl.	mo- toc.			
operační	12	13	3	4	1	—	—	—	—	
hospodářské družstvo	—	8	—	—	1	2	—	1/15 kW	—	
strážní a regulační četa	1	20	—	—	—	1	2	—	—	
spojovací jednotka	1	10	—	—	—	1	—	—	—	
Celkem	14	51	3	4	2	4	2	1	—	

— náčelník průzkumu,
— náčelník PVO,
— velitel dělostřelectva,
— 2 důstojníci velitelství dělostřelectva,
— 1 důstojník spojovací baterie velitelství
dělostřelectva,
— náčelník ženijního vojska,
— náčelník chemického vojska,

— náčelník spojovacího oddělení,
— 1 důstojník spojovacího oddělení.
Celkem 13 důstojníků.

K tomuto počtu přistupují ještě pře-
pravní a spojovací prostředky, takže pře-
hled počtů na PVS v této variantě může
být následující:

Skupina	Důst.	Podd. a muž.	Dopravní prostředky					Elek- tro- centr.	Rá- diové sta- nice	Pozn.
			osob. ter.	štabní auto- bus	št. aut. skříň.	nákl.	mo- toc.			
operační	27	19	7	6	1	—	—	—	—	
hospodářské družstvo	—	8	—	—	1	2	—	1/15 kW	—	
strážní a regulační četa	1	20	—	—	—	1	2	—	—	
spojovací jednotka	1	26	—	—	—	1	—	—	5*)	
Celkem	29	73	7	6	2	4	2	1	5	

*) 1 osobní velitele
1 směrová
3 od spoj. bat. VD

Příprava zásadních rozhodnutí velitele armády

V soudobých podmínkách vedení útočných operací, kdy vojska mohou dosahovat hloubky 60–100 km za 24 hod., zvyšuje se značně požadavek na včasnou přípravu všech podkladů pro rozhodnutí velitele a hlavně na jeho rychlé dovedení do vojsk.

Vycházíme-li z požadavku, že hlavním místem velení je velitelské stanoviště, které je možno podle situace přemísťovat 1–2krát za 24 hod. operace (boje), vidíme, že příprava podkladů pro rozhodnutí velitele armády by se měla provádět na VS a na něm by se mělo i vydávat a zabezpečovat jeho proniknutí do vojsk.

Na druhé straně však musíme brát v úvahu, že předpusuté velitelské stanoviště, má-li být co nejbližší vojskům útočícím na hlavním směru, bude se pohybovat od VS ve vzdálenosti 20–40 km. Přitom víme, že velitel armády bude se v zásadních momentech vedení operace zdržovat na PVS, aby odtud mohl lépe a bezprostředně ovlivňovat boj prvosledových svazků a útvarů.

K tomu, aby mohly být zachovány všechny požadavky velení vojskům a dodrženy zásady organizace míst velení (PVS a VS), bude třeba řešit nejvýhodnější způsob organizace práce na obou místech velení. Vystupuje zde proto do popředí otázka, zda velitel armády a hlavní funkcionáři mají být v době vydávání rozhodnutí na PVS nebo VS.

Myslím, že se na tuto otázku nedá určit nějaká šablona a že hlavním faktorem zde bude konkrétní situace vojsk na frontě. Přesto však bylo by možno uvažovat, což také potvrdila praxe, o třech možných variantách přípravy a vydání rozhodnutí velitele armády v průběhu vedení útočné operace.

1. varianta

Velitel armády se zdržuje na PVS a náčelník štábu s nejnutnějším počtem spolupracovníků vyjede z VS s připraveným návrhem na rozhodnutí a s potřebnými kalkulacemi a propočty. Po vydání rozhodnutí

a zabezpečení jeho proniknutí do vojsk (náčelníky směrů) vrací se náčelník štábu se svou skupinou zpět na VS, protože nejsou dosud vytvořeny podmínky k přemístění VS.

Výhodu má tato varianta v tom, že je možno poměrně v krátké době doručit rozhodnutí do vojsk (velitelům divizí). Nevýhoda je zase v té skutečnosti, že VS v této době ztrácí přechodně charakter hlavního místa velení, protože s náčelníkem štábu musela být přesunuta na PVS i část pojítek (hlavně rádiových) z VS.

2. varianta

Je obdobná jako první s tím rozdílem, že daná situace dovoluje, aby po vydání rozhodnutí velitele armády mohlo být VS přemístěno blíže k vojskům. V tom případě je možno využít k rozvinutí VS dosavadního prostoru PVS (nebo poblíž) a náčelník štábu se svou skupinou již zůstává v novém prostoru i s velitelem armády a náčelníky druhých vojsk.

PVS po přemístění blíže k vojskům plní pak úkoly, jak bylo uvedeno již v první části.

3. varianta

Velitel armády se svou operační skupinou se přesune v době, kdy se vytváří situace k vydání rozhodnutí na VS, kde jsou mu připravovány podklady. Velitelova účast na PVS po vydání rozhodnutí není bezprostředně nutná, nevyžaduje-li to konkrétní situace.

Tato varianta může nastat v situaci, kdy velitel armády upřesňuje rozhodnutí na noc a příští den operace, rozhodnutí pro odražení protiúderu a podobně.

Uvedl jsem jen tři charakteristické varianty vydávání rozhodnutí a jeho dovedení do vojsk z PVS nebo VS. Je však si třeba uvědomit, že způsob činnosti míst velení bude vždy ovlivňován situací vojsk na frontě a že bude záležet hlavně na pružném a operativním přístupu k využití všech možností velení. V každé variantě však musí být jen jeden cíl — zabezpečit proniknutí rozhodnutí co nejdříve k jeho vykonavatelům, vojskům.

Závěr

Tento příspěvek v otázkách velení a práce štábu armády zahrnuje jen některé otázky z celé jeho široké problematiky a sice organizaci a činnost předpusutého velitelského stanoviště armády v útočné operaci.

Cílem příspěvku bylo rozebrat některé poznatky a zkušenosti ze zaměstnání štábu armády a ukázat na otázky, které byly v praxi ověřeny jako možné.

Vhodnost některých návrhů bude třeba dále prověřovat v praxi a hledat i jiné cesty k jejich vyřešení.

Některé poznatky a zkušenosti v otázkách velení a práce štábu v soudobém boji a operaci

Podplukovník Zdeněk Hradecký

Autoři uvádějí v článku (VM č. 1/60) své praktické zkušenosti z velení na stupni štábu vševojskové armády a rozebírají výhody a nevýhody systému velení ze tří míst velení. Hlavní pozornost přitom věnují obsazení a vybavení míst velení a způsobům jejich nahrazování v případě vyřazení. V závěru se jen velmi stručně zmiňují o zpracování dokumentace a materiálně technickém zabezpečení.

I když jde o praktické zkušenosti autorů, domnívám se, že nebude k neprospěchu věci, jestliže k některým uváděným závěrům, ke kterým došli autoři, zaujme své stanovisko širší kolektiv. Předpokládám, že autoři zveřejněním svých zkušeností sledují sil ověřit si správnost svých závěrů.

I když zveřejněný článek není svým způsobem diskusního charakteru, ale značně strohým vyjmenováním skutečností, nelze podle mého názoru se všemi závěry zcela souhlasit. I za předpokladu, že některé uváděné skutečnosti byly přezkoušeny na komplexním štábním nácviku, nelze je brát za všeobecně platné a jediné správné, protože jsou brány z úzkého hlediska jednoho štábního nácviku při určité konkrétní situaci.

Vzhledem k tomu, že v minulém roce proběhla široká diskuse k otázkám velení a vojenskovevdecká konference generálního štábu v říjnu 1959 zaujala k mnohým otázkám zásadní stanovisko, je podle mého názoru třeba ze závěrů uvedené konference vycházet a snažit se systém velení přiblížit požadavkům soudobého boje a operace.

Celý článek trpí jedním nedostatkem, že totiž obsah článku ve své podstatě neodpovídá názvu článku. Název sice uvádí, že jde o poznatky a zkušenosti v otázkách velení a práce štábu v soudobém boji a operaci, ale obsah článku je zaměřen k jednomu konkrétnímu případu — komplexnímu štábnímu nácviku štábu armády a svazků pravděpodobně s tematikou obranné operace (boje), jak jen nezřetelně vysvitá z úvodu ke stati „Organizace uspořádání míst velení a řešení členění štábu na sledy velení“.

I když se autoři v dalších statích nezmínují o tom, že by šlo o zkušenosti z těchto zaměstnání, přesto se snaží zevšeobecnovat zkušenosti právě s jednostranným zaměřením na jedno zaměstnání a to v podmínkách obranného boje.

A právě proto, že autoři zevšeobecnují zásady velení z obrany a neberou v úvahu, že velení v soudobých podmínkách musí být beze zbytku založeno na systému, který v první řadě odpovídá útočnému charakteru boje, pramení mnohé nejasnosti. Tyto nejasnosti by mohly mnohé čtenáře, kteří by si tuto v článku ne dosti výrazně vyjádřenou skutečnost nevědomili, svést k nesprávným názorům na systém velení v soudobém boji a operaci. Bylo by jistě bývalo vhodnější, kdyby autoři uvedli svůj článek jako poznatky a zkušenosti z velení v obranné operaci armády, získané při komplexním štábním nácviku, při čemž by v hrubých rysech uvedli alespoň hlavní myšlenku výchozí situace, ze které cvičení vycházelo.

Jistě by autoři mohli mít námitku, že je třeba hledat a uplatňovat v podstatě jeden systém velení, který by byl všeobecně platný pro všechny základní druhy bojové činnosti. To je v zásadě správné, ale domnívám se, že právě v současné době, kdy se nutně musí ve vojenském umění odrazit vliv raketových zbraní s jadernou náloží jakožto typicky útočného prostředku s kvalitativně novými vlastnostmi a kdy obrana zvláště v operačním měřítku se bude muset beze zbytku oprostit od posledních znaků pozicičnosti, je třeba hledat základ veškeré činnosti v útoku; tedy i základ systému velení bude třeba hledat v útoku. Proto je třeba přezkoušovat takové způsoby velení, které by odpovídaly v první řadě dynamice boje v útočné operaci.

Ve stati organizace uspořádání míst velení a členění štábu armády na sledy velení autoři uvádějí: „... příslušníci jednotlivých oddělení štábu na velitelském stanovišti armády a na předsunutém velitelském stanovišti byli rozděleni tak, aby z předsunutého velitelského stanoviště bylo zabezpečeno velení vševojskovým svazkům prvního sledu armády. Ostatním svazkům a zálohám se velelo z velitelského stanoviště... Každé stanoviště velení bylo vybaveno samostatnou hospodářskou částí a pomocnými jednotkami... Takto složené velitelské stanoviště mělo celkem 288 osob a 60 vozidel, předsunuté velitelské stanoviště 179 osob a 38 vozidel, týlové velitelské stanoviště 258 osob a 43 vozidel.“ Závěrem se pak uvádí: „... v průběhu cvičení se ukázalo, že velení v armádě tímto způsobem lze zabezpečit. Rovněž se ukázalo, že hlavním místem velení musí trvale zůstat velitelské stanoviště...“

Tato fakta jistě stojí za povšimnutí. Závěr autorů z průběhu cvičení, které ukázalo, že velení v armádě za podmínek rozdělení štábu na VS, PVS a TVS lze zabezpečit, je jistě správný. Že „lze při cvičení zabezpečit velení armádě“ je nepopíratelné — to lze téměř vždy zabezpečit a odvažují se tvrdit, že i při zcela odlišném uspořádání míst velení než jak uvádějí autoři. Ovšem systém velení nelze posuzovat jen podle toho, zda dává možnost zabezpečit velení či nikoli. V první řadě je třeba si ujasnit, zda systém velení odpovídá soudobým podmínkám vedení boje a operace. Autoři uváděný způsob organizace míst velení v zásadě odpovídá soudobým názorům a nutnost vytváření tří míst velení byla již dostatečně zdůvodněna. Domnívám se však, že autoři ne zcela správně pochopili smysl a úkol jednotlivých míst velení, zvláště předsunutého velitelského stanoviště (PVS) a velitelského stanoviště (VS).

Rozdělením štábu armády na VS a PVS v poměru 288 osob a 60 vozidel — 179 osob a 38 vozidel a stejně tak téměř šablonovitým rozdělením úkolů těmto dvěma místům velení (PVS velí prvnímu sledu a VS druhému a zálohám) byl sice „ideálně“ vyřešen problém nahraditelnosti, eventuálně zaměnitelnosti míst velení v případě vyřazení jednoho z nich, ale byl zcela setřen význam a podstata předsunutého velitelského stanoviště. Štáb armády v tomto případě jistě využil výhody plynoucí ze zaměnitelnosti míst velení a nepřipravoval pro VS záměnná stanoviště, kterých by nepravdělně využíval v případě nutnosti, ale na druhé straně

zavrhil všechny výhody spojené s možností velet z jednoho hlavního místa velení (VS).

Jestliže z PVS bylo vytvořeno místo velení čítající 179 osob a 38 vozidel, pak jistě nebylo možné hovořit o tom, že by splňovalo základní podmínku — mobilnost.

Je vcelku logické, že v obraně (zde se právě objevuje nejjasnost v tom, že autoři nezdůrazňují, že jde o obranu) budou v určitých detailech možné a často i nutné odchylky. Ale jistě je možno pochybovat o tom, zda je správně vytvářet z PVS takový kolos (kde by se dokonce, jak autoři uvádějí, stavěly i stany apod.), o jehož pohyblivosti je jistě možné nanejvýš pochybovat.

Stejně tak je problematické, jak chápou autoři skutečnost, že VS musí být hlavním místem velení, když jsou přesvědčeni o tom, že PVS je třeba mít trvale obsazené uvedeným počtem osob a že toto má velet celému prvnímu sledu a má být umístěno, jak sami uvádějí, ve vzdálenosti zhruba 25–30 km od předního okraje obrany.

Domnívám se, že v otázce organizace a uspořádání míst velení nebyl autorů pochopen hlavní smysl a podstata velení z jednoho hlavního místa velení (VS) za současného vytváření předsunutého velitelského stanoviště (PVS) a týlového velitelského stanoviště (TVS).

Myslím, že brát si vzor z těchto i když praktických zkušeností a poznatků by nebylo zcela na místě. Podobným způsobem bylo velení uskutečňováno v nedávné minulosti, kdy se začalo kromě VS řížovat tak zvané VPS — velitelsko-pozorovací stanoviště. Tento způsob však byl již odsouzen a zavržen jako zcela nevyhovující.

Pokud autoři hovoří o tom, že bude třeba zabezpečit nepřetržitou vzájemnou informovanost mezi VS a PVS, je s nimi třeba v plné míře souhlasit. Přitom však i tato vzájemná informovanost musí být výrazem toho, že hlavním místem velení je stále VS. A tam, kde se hovoří o tom, že bude třeba na PVS omezit počet stanů, domnívám se, že stany na PVS nemají ani při cvičení co dělat a že jejich využívání i když jako nouzového prostředku, je proti veškerým zásadám organizace a vybavení míst velení.

Tam, kde autoři rozebírají způsob velení ze tří míst velení na stupni svazku, uvádějí, že bude třeba mezi VS a PVS zabezpečit trvalé spojení směrovými pojítky vzhledem k tomu, že rádiové spojení při dodržování zásad utajení velení umožňuje předávat jen kusé a neúplné zprávy, které nemohou zabezpečit plnou a nepřetržitou in-

formovanost. Požadavek na spojení směrovými pojítky je jistě správný, ale nelze v tom vidět možnost mluvit otevřenou řečí bez dodržování zásad utajení velení. Vždyť jednak umístování PVS blízko čáry dotyku (za útoku 2—4 km) a skutečnost, že PVS a VS budou zpravidla na spojnici, která bude kolmo k frontě, budou dávat možnost nepříteli nejen rušit, ale i odposlouchávat korespondenci na směrových pojítkách při provozu mezi VS a PVS.

Pokud autoři kladou požadavek, aby spojení zabezpečovalo možnost velet všem útvarům jak z velitelského stanoviště, tak z předem určeného velitelského stanoviště, je třeba, aby brali v úvahu možnosti využití systému spojení založeného na základě pomocných spojovacích uzlů, čímž se v podstatě zjednodušuje problematika spojení i v případě vyřazení jednoho z míst velení.

Vzhledem k tomu, že štáb se člení na tři místa velení, docházejí autoři k závěru, že je třeba též rozdělit úkoly na tato místa velení. Přitom obrací pozornost k VS a PVS. V podstatě je jistě správné, aby velitel armády včas rozhodl, kterým svazkům chce velet on přímo z PVS a kterým bude velet VS. Ovšem nelze zapomínat na to, že velení v pravém slova smyslu neznámá jen přijímat hlášení podřízených velitelů a naopak předávat rozkazy velitele armády podřízeným velitelům svazků. Pokud by takto bylo chápáno velení, pak je možné v plné míře souhlasit s tím, že lze prostě „předat velení některým svazkům předem určenému velitelskému stanovišti“. Ale pod pojmem velení je třeba též vidět složitou problematiku spojenou s organizací, plánováním a řízením přesunů, regulační a pořádkové služby, doplňováním, perspektivním plánováním a v neposlední řadě celý komplex otázek souvisejících s řízením operačního a bojového zabezpečení ve všech jeho prvcích a druzích. Tyto úkoly vzhledem k tomu, že musí být v rámci armády centrálně řízeny a vyžadují nutnost časté koordinace při rychlých změnách situací v rámci celého štábu a všech svazků a útvarů, nelze rozdělit na jednotlivá místa velení, ale bude nutné je řídit z jednoho — hlavního místa velení a to je VS. A je otázka, zda úkoly budou podřízeným svazkům, kterým velí v té době PVS, předávány prostřednictvím PVS nebo v případě naléhavosti přímo. Je proto třeba reálně vidět, že PVS sice velí svazkům na hlavním směru, ale že to není co do obsahu velení v pravém a úplném slova smyslu.

Z těchto důvodů není též podle mého názoru možno mít na PVS zvláštní dokumenty pro velení, ale budou to zpravidla

jen předem připravené pracovní mapy velitele a těch příslušníků štábu, kteří jsou s velitelem na PVS.

Domnívám se, že jeden z důvodů, proč narostl autorům natolik počet osob a prostředků na PVS armády, je i právě v tom, že chápali velení svazků na hlavním směru z PVS v tom plném slova smyslu, včetně těch úkolů, které nutně musí centrálně řídit jádro štábu — velitelské stanoviště v čele s náčelníkem štábu.

Se šablonovitým rozdělením úkolů mezi PVS a VS „z důvodu operativnosti“, jak uvádějí autoři, jistě nelze za žádných okolností souhlasit, protože je třeba vidět, že PVS nebude místem, kde se trvale bude zdržovat velitel. Velitel armády bude kupř. na PVS jen v nejdůležitějších okamžicích v průběhu boje, kdy jeho přítomnost v blízkosti podřízených velitelů svazků na hlavním směru bude nutná. Je možné reálně počítat s tím, že bude se svými hlavními funkcionáři více na tom místě, které je střediskem zpráv a kde je jeho orgán velení — štáb — a tím místem je bezesporu velitelské stanoviště. Vždyť ani přítomnost velitele armády na PVS jej nezbavuje odpovědnosti za velení celé armády.

Závěrem k otázce uspořádání míst velení a členění štábu na tato místa je třeba podotknout, že by bylo bývalo účelnější, kdyby autoři vyšli z určujícího faktoru, který odůvodňuje obsazení míst velení a rozdělení štábu — z metody a stylu práce štábu armády při vedení boje. Bez objasnění této základní otázky nelze správně chodnotit reálnost názorů ověřených třeba praxí štábního nácviku.

K problematice nahrazování vyřazených míst velení

Autoři správně uvádějí, že způsob nahrazení vyřazeného místa velení bude vždy záležet na posouzení všech konkrétních okolností, které velmi těžko lze předem předvídat. Proti oběma způsobům, které autoři uvádějí, nelze jistě v zásadě nic namítat, i když se zdá přece jen vhodnější způsob nahrazování vyřazeného místa velení systémem „shora-dolů“, tj. péčí nadřízeného velitele. Chtěl bych však k této otázce dodat, že nejkritičtější situace je v současné době u pluku, kde je jednak poměrně malý štáb a existuje i ta okolnost, že pluk vytváří v podstatě jen dvě místa velení (VS a TVS). I když autoři uvádějí jako výhodnější způsob nahrazení zničeného VS pluku využitím štábu některého praporu, je třeba reálně vidět, co je v současné době štáb

praporu. Přitom nelze zapomínat na tu skutečnost, že VS pluku bude ve většině případů téměř v bezprostřední blízkosti VS praporu na hlavním směru a dá se vcelku reálně předpokládat, že bude-li VS pluku vyřazeno atomovým úderem, že pravděpodobně bude z větší části vyřazeno i VS jednoho z praporů. Stejně tak rozsah škod a ztrát na spojovacím materiálu pluku bude pravděpodobně tak velký, že bude téměř vždy třeba pomoci od nadřízeného — od divize. Zdá se proto vcelku logičtější, aby nahrazení zničeného VS pluku bylo v první řadě úkolem velitele a štábu divize, i když nelze vyloučit, že by nebylo použito některých funkcionářů od praporů.

Na ostatních stupních (divize, armáda) nutno vidět, že současná organizace a členění míst velení dává ty nejzákladnější předpoklady pro zabezpečení nepřetržitosti velení v případě vyřazení jednoho z nich. Jistěže bude snaha vždy co nejdříve nahradit vyřazené místo velení, ale nelze počítat s tím, že to bude vždy záležitost jen několika hodin. Často veškeré připravené varianty budou překáženy neočekávaným zásahem nepřítele, který vytvoří tu variantu, kterou nikdo nepředpokládal.

Myslím, že je třeba autory článku v tomto smyslu doplnit tím, že i když samotná otázka nahrazování vyřazených míst velení je jistě velmi důležitá, že nepřetržitost velení nutno však právě pro tyto kritické okamžiky zabezpečit již předem. Jedním z nutných opatření tohoto druhu je větší perspektivnost při určování úkolů podřízeným, která dává všem podřízeným velitelům možnost iniciativní a samostatné činnosti i při dočasné ztrátě velení, dojde-li k vyřazení některého místa velení.

Plně nutno souhlasit s autory článku v tom, když uvádí, že k důkladnějšímu prověření této otázky a k získání dalších poznatků právě v otázkách nahrazování vyřazených míst velení je třeba tomuto problému věnovat větší pozornost. Přitom je jistě žádoucí, aby nebyly podmínky nikterak zlehčovány a aby se i při cvičení vždy počítalo s reálnými možnostmi, které mohou nastat v boji.

Ve statí, kterou autoři nazvali „Systém práce velitelů a štábů při vedení boje“, se autoři zabývají jen dvěma otázkami a to operačním sálem a využitím dispečinku. Názor, že operační sál i ve štábu armády je v současné době určitým „přežitkem“, je zcela správný a nutno s ním plně sou-

hlasit. Charakter soudobého boje i operaci při dosavadních tempech, která se pravděpodobně budou zvětšovat vzhledem k nutnosti využití účinků raketových zbraní s jadernou náloží, bude nutně i nadále vyžadovat vysokou mobilnost štábů a velení za pohybu (myšleno ne v pravém slova smyslu, ale z krátkých zastávek). A tomuto způsobu velení může odpovídat jediné účelné a efektivní využití dispečinku s těmi vlastnostmi, jak uvádějí autoři ve svém článku.

Tam, kde autoři mluví o nutnosti vytvoření tak zvaného SOZ (střediska odesílání zpráv), mají pravděpodobně na mysli zřízení „jednotné výpravny“, kteroužto se spojovací vojsko již zabývá. Její zřízení by jistě značně pomohlo zlepšit organizaci práce štábu.

Směrové důstojníky, jejichž činnost autoři rozebírají, si v současné době praxe a systém velení přímo vynucují. Pokud však autoři uvádějí povinnosti směrového důstojníka v poli, je třeba se pozastavit nad úkolem „neustále znát vzdušnou situaci a úkoly letectva v prostoru činnosti svého svazku“. Tento úkol směrový důstojník nebude s to plnit, protože by mu asi nebylo zcela jasné jak ho má plnit a co vlastně je od něho žádáno.

V článku používají autoři názvu „náčelník směru“. Tento název pro směrového důstojníka byl na konferenci GŠ/OS v říjnu 1959 zamítnut, vzhledem k tomu, že je shodný s názvem důstojníka — spojaře — náčelníka směru (spojovacího). Bylo by proto účelné užívat jednotného názvosloví — „směrový důstojník“ a pomocníci směrového důstojníka.

Autoři stručně rozebírají otázku zpracování bojové dokumentace. Uvádějí, že jednou z překážek zavedení mechanizace jsou přemrštěné požadavky na štábní kulturu dokumentace. Mám za to, že v současné době obsahem štábní kultury nemůže být jen estetičnost, úplnost a dokonalá forma, ale hlavně stručná a nezbytný rozsah vyčerpávající jednoduchost a názornost. Přitom však je podle mého názoru takováto štábní kultura daleko náročnější na štáb a obtížnější.

Nesporným faktem je, že se v armádě nevyužívá těch technicky velmi jednoduchých zařízení k mechanizaci štábních prací, které jsou již vyvinuty v civilním sektoru. Na příklad v civilním sektoru velmi běžně používaný „Tempocop“ pro rozmno-

žování dokumentace není v armádě vůbec využíván. Tempocop je systém pořizování kopií fotografickou cestou. Dokument, který má být rozmnožen, se přiblíží na citlivou vrstvu negativního papíru a osvětlí se. Pak se negativ sejme a přiloží se k pozitivnímu papíru a „protáhne“ se vývojkou. Poté se nechá krátce oschnout a negativ se oddělí od pozitivu. Celý proces pořizování jedné kopie trvá méně než jednu minutu. Tímto způsobem lze pořizovat kopie textů psaných strojem, perem nebo tužkou, kopie schémat kreslených na oleátech, čistém papíru nebo na mapách. Formát nerozhoduje a přístroj sám o sobě je velmi jednoduchý a laciný a lze jej v plné míře využít pro

práci v poli. A podobných příkladů by bylo možné uvést několik.

Je však třeba, aby právě štáby svazků a armád využívaly při své běžné praxi těchto prostředků mechanizace a své zkušenosti si předávaly. Myslím, že ve štábní dokumentaci nelze dát jednotný vzor, který by se hodil pro všechny případy. Aktuální otázku nutnosti a účelnosti stávajícího rozsahu a obsahu štábní dokumentace je třeba podle mého názoru podříditi zásadě, že včas doručený bojový úkol naznačený popřípadě jen čarou na mapě a časovým údajem a jinak třeba neúplný, má v soudobém boji daleko větší cenu, než o hodinu později doručený vzorně vypracovaný rozkaz.

Závěrem svého diskusního příspěvku bych chtěl podotknout, že mým cílem není vyvracet poznatky a zkušenosti autorů článku, ale vyjádřit svůj názor k některým závěrům, které vyplynuly ze zevšeobecnění zkušeností autorů uváděných a se kterými podle mého názoru nelze v plné míře souhlasit. I když diskuse k otázkám systému velení byla v podstatě loňským rokem uzavřena, přesto se domnívám, že jak je z článku patrné, je ještě mnoho nedořešených otázek, které potřebují hlubšího vyjasnění a názorového ujednacení; a tento cíl sleduje též můj diskusní příspěvek.

Požární ochrana vojsk v poli

(VM čís. 1/1960)

Plukovník Václav Deyl

Je jistě nepochybné, že v příští válce budou hrát požáry větší úlohu než dosud. Bude tomu jednak proto, že je vyvinuto více zápalných prostředků, a také, že použití atomových pum způsobí požáry na velkých plochách.

Myslím, že k tomu, abychom mohli posoudit otázku protipožární ochrany, nutno především rozebrat možné taktické a operační použití požárů. Uvedený článek se této otázky dotýká jen letmo, přesto je z něho patrné, že snahou nepřítel bude používat zápalné prostředky v masovém měřítku. S tímto závěrem lze jistě souhlasit.

Za jakým účelem a kde může nepřítel použít hromadných požárů? Bude to především:

- v prostorech soustředění svazků druhých sledů s cílem způsobit ztráty a desorganizaci u svazků a tím oddálit čas možného zasazení do boje;

- na cestách přesunů svazků druhých sledů k ztížení postupu a časovému oddálení jejich zasazení do boje;
- v prostorech obranných pásů a postavení, probíhajících lesními masivy s cílem přinutit obránce, aby tyto prostory vyklidil a vytvořit tak mezery v souvislé obraně;
- v prostorech zásobovacích základen způsobit značné ztráty materiálu a ztížit zásobování bojujících vojsk;
- v místech s velkou hustotou obyvatelstva spolu s atomovými údery s cílem podlomit u obyvatelstva vůli k odporu.

Jistě, že není vyloučen i případ, který uvádí článek, to je použití zápalných prostředků v kombinaci s atomovými údery tak, aby protivník byl donucen odejít z prostorů poskytujících ochranu, do terénu s menšími ochrannými vlastnostmi a pak jej napadnout zbraněmi hromadného

ničení. Tento případ však pokládám za méně pravděpodobný, protože jednotky soustředěné v lese musí mít připraveny záložní prostory a opuštění lesa většími jednotkami bude prováděno na všechny strany, což bude mít za následek větší rozptýlení a menší zranitelnost. Útočník by si tím tedy v mnoha případech neprospl.

Jak je z těchto možných cílů použití zápalných prostředků patrné, má smysl jediné použití hromadné. Použití zápalných prostředků jednotlivě nebo místně, nemůže splnit ani jeden z uvedených cílů. Tím se nám plně potvrzuje závěr o masovosti použití zápalných prostředků.

Z toho, co bylo řečeno, však vyplývají i další závěry: Především ta skutečnost, že protipožární ochrana musí mít za cíl zabránit splnění nepřátelského zámyslu a nikoli likvidaci nebo omezení požáru. Jestliže nepřítel používá požárů, aby zabránil nebo oddálil bojovou činnost jednotek a svazků, pak přednostní povinností napadeného bude plnit úkoly bojové a o omezení požáru se starat z hlediska toho, aby nebyl ohrožován bojový úkol.

Další závěr nutno učinit z masovosti použití zápalných prostředků. Budou-li hromadně nasazeny — a z předchozího vyplývá, že je to nejvýš pravděpodobné — pak i k likvidaci požárů by bylo třeba hromadného nasazení hasicích prostředků. Vyzbrojit jednotky velkým množstvím této techniky znamená, dotovat je většinou jednoúčelovou technikou a tím ztížit jejich manévrovost. Dále je pochybné, zda by tyto prostředky mohly být vůbec masově nasazeny, protože většinou bude nedostatek vody.

Z toho vyplývá, že takovéto řešení patrně není vhodné. Dá se z toho soudit, že v poli bude hašení (likvidace) požárů spíše zjevem řidším (nepůjde-li o jednotlivě zapálené objekty) a že je nutno soustředit úsilí na omezení požárů. K tomu ovšem není třeba prostředků hasicích, nýbrž taková

technika, která může vytvořit nebo zdokonalit připravené protipožární pruhy. Budou to trhaviny, buldozery, traktory apod. Tedy technika víceúčelová, kterou potřebujeme pro plnění i jiných bojových úkolů, např. pro vybudování zařízení k ukrývání živé síly a bojové techniky před atomovými úderými atd. Zvyšováním počtů této techniky také ovšem ztěžujeme manévrovost jednotek, ale proto, že tuto techniku můžeme s výhodou použít ve všech fázích boje a operace, musíme se s jejími nevýhodami smířit.

Z uvedených důvodů nepovažuji za nutné ani za potřebné, aby odřady k zabezpečení pohybu byly vybavovány protipožárními prostředky. Hoří-li na plánované cestě přesunu les, který znemožňuje pohyb po uvedené ose, pak nebude odřad pro zabezpečení pohybu les hasit, nýbrž musí nalézt objíždku. Z toho vyplývá, že jde-li např. o zasazení svazku druhého sledu, musí být již v rozkaze pro svazek pamatováno na možné objíždky. Obejetí bude snadnější a rychlejší než hašení a svazek se dostane s nejmenší časovou ztrátou na místo plnění bojového úkolu.

Jestliže les bude zapálen v průběhu přesunu svazku, pak je pravděpodobné, že to bude v okamžiku, až jím budou procházet hlavní síly a nikoli odřad pro zabezpečení pohybu. Pak musí svazek rychle opustit hořící prostor a pokračovat v přesunu, protože splnění úkolu přesunu bude pro napadený svazek ve většině případů nejdůležitější. Jestliže bude osa přesunu jen zřídka požárem ohrožena, pak rovněž OZP hasit nebude, ale bude požár omezovat, aby se k ohrožené ose nedostal. Při rozsáhlém požáru musí být na pomoc vyčleněna další jednotka. Je-li však i v tomto případě obejetí možné a rychle uskutečnitelné, bude jistě spíše použito než boj s požárem. K omezení požáru mohou být potom použity jiné jednotky, nacházející se poblíž ohroženého prostoru.

Pokud jde o technická opatření k omezení požárů, ať již preventivní nebo použitá při požáru, jsou v článku dostatečně podrobně popsána.

Závěrem bych chtěl znovu zdůraznit, že podle mého mínění je třeba činit zásadní rozdíl mezi likvidací (hašením) a omezením požárů v poli. Domnívám se, že v budoucí válce především půjde o omezení požárů. A dále, že první a hlavní úkol jednotek a svazků je úkol bojový, který bude mít vždy přednost před hašením nebo omezením požáru. Podle toho je třeba vybavovat jednotky především víceúčelovou technikou, která umožňuje nejen omezování požárů, ale je vhodná i pro jiné úkoly.

Požární ochrana vojsk v poli

(VM čís. 1/1960)

Podplukovník Jaroslav Šebek

Autoři se ve svém článku podrobně zabývají otázkami zdrojů požárů, opatřeními proti požárům a organizací požární ochrany. Názory autorů jsou správné, je však nutno se zamyslet nad možností realizace některých opatření se zřetelem na soudobé bojové podmínky, kdy hlavní podmínkou úspěšné činnosti vojsk je jejich vysoká manévrovost, podmíněná jejich maximálním odlehčením. Zaměřím se pouze na rozbor té části článku, kde se autoři zmiňují o účasti ženijního vojska při likvidaci požárů.

Při volbě prostředku vhodného k likvidaci požáru a způsobu likvidace požáru je nutno vycházet vždy z konkrétních údajů pokud jde o zápalný prostředek a o rozsah prostoru zachváceného požárem. Znalost rozsahu požáru ovlivní rozhodnutí, zda stávajícími prostředky lze požár likvidovat, či bude účelnější ohrožené jednotky a útvary z prostoru zachváceného požárem vyvést.

Bylo by nesprávné pokoušet se za každou cenu požár likvidovat, poněvadž by to mohlo mít pro vojska škodlivé následky. Jsou známy zkušenosti z války v Koreji, kde bylo používáno zápalných prostředků v masovém měřítku a kde docházelo se zřetelem na masové použití napalmu k tzv. ohnivým smrštím, které měly za následek značné ztráty na živé síle, ale i dokonce tavení bojové techniky.

Zjištění druhu zápalného prostředku ovlivňuje pak způsob a prostředky likvidace ohniska požáru. Poněvadž požár, zvláště při silnějším větru, se může korunami stromů šířit rychlostí 2200—4800 km/hod., je nutno co nejdříve získat patřičné údaje o požáru, aby účinná opatření nebyla zanedbána. Že údaje nebude možno získávat pozemním průzkumem pro jeho pomalost, je jasné. Bude hlavně úkolem průzkumného letectva sledovat požární situaci v prostoru činnosti vojsk a podávat o ní neustále hlášení příslušným vševojskovým velitelům.

Požární průzkum bude možno spojit s průzkumem radiacním. Se zřetelem na rychlost šíření se požárů, bude nutno vést přehled prostorů zachvácených požárem, obdobně jako u radiacní situace.

Ženijní jednotky se mohou účastnit likvidace požáru pomocí ženijní techniky a použitím trhavin, jak uvádějí autoři ve svém článku. Se zřetelem na poměrně krátkou dobu, po kterou se vojska budou zdržovat v prostorech soustředění, bude použití ženijní techniky značně problema-

tické, poněvadž tato technika bude rozptýlena v bojových sestavách útvarů a svazků na poměrně značném prostoru. Rovněž použití buldozerů pro likvidaci požáru je problematické. Seřezávače křovin nejsou ve výzbroji ženijního vojska zavedeny a ani se s jejich zavedením nepočítá. Další technikou, kterou lze použít, jsou zákopové pluhy. Pomocí jich lze zřizovat ochranné rýhy. Tyto rýhy mohou však zabránit pouze šíření se požáru spodem, to je při prohořívání vrstvy ztelleho listí či jehličí. Rýhy však do značné míry demaskují prostor rozmístění vlastní vojsk a provádět je předem, tak jako i jiná demaskující opatření, nebude vhodné. Poměrně vhodnější se jeví použití trhavin. Použití trhavin ke kácení autoři rozebrali poměrně podrobně.

Chtěl bych se však zaměřit na jiné způsoby použití trhavin při likvidaci požárů. Jedním takovým způsobem je vytváření ochranných pásem vyhozením zeměiny na lesní porost, kdy vlivem poprášení porostu minerálními látkami dochází k útlumu požáru a k jeho případnému uhašení.

Směr pásem a jejich vzdálenost od místa požáru bude záviset hlavně na rychlosti a směru větru a dále na hustotě lesního porostu. V ose určeného pásma se hloubí vývrty na hloubku zhruba 0,4 m, při vzdálenosti mezi jednotlivými vývrty zhruba 2,5 m. Místo vývrů mohou se zřizovat jednoduché studně pomocí ženijního nářadí. Taková jednoduchá studně může být vytvořena během pěti minut v závislosti na tvrdosti horniny.

Při odpálení náloží vznikají nálevky a vyhozená hornina se ukládá oboustranně osy pásma na lesní porost v síle 10—15 mm na šířku 4—9 m. Velikost nálože se volí se zřetelem na druh půdy a vzdálenost jednotlivých vrů od sebe. Tak např. v písčitých půdách se volí mezi jednotlivými vrty vzdálenost 2,5 m, přičemž do každého vý-

vrtu se vkládá 250 g trhaviny. V půdách hlinitých se vzdálenosti mezi vývrty volí 1,5–2 m v závislosti na tvrdosti půdy a jejím druhu (u půd se značným procentem jílu se vzdálenosti zkracují). Váha nálože ve vývrty do 300 g.

V půdách s vysokým procentem jílu je tento způsob lokalizace požáru nevhodný, poněvadž nedochází k rozprášení odstřelené horniny se zřetelem na plasticnost jílu. Bezprostředně podél osy v pásmu o šířce 1 až 2 m je při výbuchu zbaven okolní porost listů, což rovněž snižuje šíření požáru.

U jehličnatých stromů je ztráta jehličí výbuchem poměrně malá. Při dostatku času a při možnosti zřizování vývrťů ve vzdálenosti do 1 m od sebe, se po odpálení vytváří souvislá rýha s šířkou u povrchu zhruba 1 m. Vytvořením takové rýhy se současně zabráňuje šíření požáru spodem. Na tento způsob možno nahlížet jako na jeden ze způsobů lokalizace požáru, který se šíří od ohniska požáru.

Příprava vývrťů může být na směrech převládajících větrů provedena předem, aniž by bylo nějak narušeno maskování soustředěných vojsk nebo až v průběhu prací spojených s lokalizací požáru na směru jeho šíření.

Pro tento způsob lokalizace může být použito zeměvrtných souprav, nárazových vrtáků i ženijního nářadí s dlouhou násadou. Na ženijní nářadí, které má k dispozici prakticky každé vozidlo, se při organizaci prací často zapomíná. Otázka lokalizace a likvidace požárů musí být záležitostí všech druhů vojsk a hlavně jednotek motostřeleckých, jako nejpočetnějších.

Při lokalizaci lesního požáru výše uvedeným způsobem se práce organizuje tak, že se jednotky roztáhnou v ose ochranného pásma. Pro každého jednotlivce se určuje úsek 10–15 m a pomocí ženijního nářadí se vyhloubí potřebné studny. Tyto studny mohou být ve střední půdě vyhloubeny za 30–45 minut. Současně s hloubením studní se organizuje příprava náloží. Do rozbůšek uložených v náložích se vkládají odnože bleskovic. Takto připravené nálože se ukládají do připravených studní a těsní zeminou. Jakmile jsou všechny nálože zapuštěny a utěsněny, protáhne se průběžná bleskovic, ke které se připojí jednotlivé odnože. Při použití ženijního nářadí s dlouhou násadou a pomocí trhavin mohou být vytvořeny ochranné pásy v průběhu 60 minut.

Při použití zeměvrtných souprav a nárazových vrtáků, lze vzdálenost osy ochranného pásma zkrátit od ohniska požáru až na polovic. Vzdálenost osy ochranného pás-

ma od ohniska požáru bude také závislá na počtu pracovníků, ženijního nářadí a počtu ženijní techniky. Tento způsob lokalizace požáru si vyžadá na 1 km ochranného pásma zhruba 1–1,5 t trhaviny a asi 100 pracovníků.

Porovnáme-li nyní způsob lokalizace lesního požáru kácením stromů pomocí trhaviny, tak jak jej uvádějí autoři ve svém článku, kdy k vytvoření průseku o délce 1 km a šířce kolem 30 m je zhruba zapotřebí 800 kg trhaviny, jedné ženijní čety v síle 20 lidí po dobu zhruba 40 minut, s uvedeným způsobem, pak vidíme, že je rychlejší. Je však nutno si všimnout i jiných stránek u obou způsobů. Kácení sice přispívá k lokalizaci požáru, ale porušuje maskování vojsk a nezabraňuje šíření požáru prohoříváním vrstev půdy, tvořených zetlelým listím či jehličí.

Bude proto nutno vždy zvážit, který způsob lokalizace bude za dané situace výhodnější. V některých případech bude vhodně provádět kombinaci obou způsobů, při využití všech prostředků, které jednotky mají k dispozici. Bude to hlavně ženijní nářadí s dlouhou násadou a z ženijní techniky hlavně motorové jednomužné pily.

Poněvadž ženijního vojska v poměru k ostatním druhům vojsk je málo, musí být i ostatní druhy vojsk cvičeny v jednoduché manipulaci s trhavinami, aby byly schopny samy za řízení svých velitelů provádět i protipožární opatření s využitím trhaviny.

Velmi závažnou otázkou zůstává lokalizace a likvidace lesních požárů při vyvádění vojsk z ohrožených prostorů a zvláště pak v průběhu útoku, kdy hlavním požadavkem bude dosažení a zachování vysokého tempa 80–100 km i více za den.

Při vyvádění vojsk z ohroženého prostoru bude nutno vynaložit všechno úsilí k tomu, aby byly udrženy v provozu všechny cesty určené k vyvedení vojsk. Vyváděná vojska budou ohrožována nejen kyslíkem uhlíkatým, ale i vysokým zářím a nebezpečím vznícení se pohonných hmot. S těmito podmínkami setkají se i útočící vojska, která se bude obránce snažit zastavit vytvářením ohnivých bariér na směrech jejich postupu.

Pozemní vojska nebudou schopna svými prostředky provádět lokalizaci, poněvadž jejich možnosti jsou značně omezené.

V takových případech bude nutno po-

užít letectva, které by pomocí chemických prostředků vytvářelo bezpečnostní pásma podél určených cest. Ve zvláště nebezpečných případech, kdy došlo k vytvoření ohnivé smršťe, bude nutno provádět i evakuaci ohrožených vojsk z daného prostoru pomocí letectva, hlavně pak pomocí vrtulníků.

Z uvedeného vyplývá velký význam letectva při lokalizaci i při případné likvidaci požárů.

Z těchto hledisek je nutno posuzovat všechna protipožární opatření a nezatěžovat vojska takovými prostředky, které by vyžadovaly speciální výcvik nebo byly pouze prostředkem jednostranného využití.

Rozptýlené protipožární prostředky při lokalizaci a likvidaci požárů nemají praktického významu. Má-li být dosaženo klad-

ných výsledků, je nezbytná jejich centralizace. Autoři se sice zmiňují o organizaci požárních skupin, které by byly snad vhodné v prostorech soustředění při delším pobytu vojsk. Soudobé bojové podmínky, které vyžadují vysokou aktivitu a pohyblivost vojsk, neumožní však zpravidla vojskům zdržet se v těchto prostorech déle jak dva dny. Zde musí být již technika začleňována do bojových sestav, poněvadž za přesunu na čáru zasazení to zpravidla nebude již možné. Útvary a svazky, které budou prakticky stále v pohybu, se lokalizací a likvidací požárů nemohou zvláště dlouhou dobu zabývat.

Ke splnění úkolů spojených s lokalizací a likvidací požárů bude nutno organizovat protipožární základny v součinnosti s orgány ministerstva vnitra (CO), které by byly vedle ostatních prostředků vybaveny hlavně prostředky letectva, aby byly schopny uskutečnit zásahy s požadovanou rychlostí na určeném směru.